

AALBORG UNIVERSITET

Titelblad

Titel: Straffelovens § 241, 1. pkt.'s anvendelse i UfR 2016.3839 VL

Title: The use of section 241, paragraph 1 of the Penal Code in UfR 2016.3839 VL

Uddannelse: Jura, Aalborg Universitet

Projektart: Kandidatspeciale

Fagområde: Strafferet

Omfang: 76 sider / 158.630 anslag

Forfatter: Michala Sasja Danzi, studienummer: 20123683
Michelle Munch Pedersen, studienummer: 20123685

Vejleder: Birgit Feldtmann

Afleveringsdato: 10. maj 2017

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	4
Kapitel 1.....	6
Emnefelt	6
1.1 Introduktion til emne.....	6
1.2 Baggrund for emnevalg.....	7
1.3 Problemformulering.....	8
1.4 Emneafgrænsning	8
1.5 Metode	9
1.5.1 Valg af teori og empiri.....	10
1.6 Afhandlingens opbygning.....	11
Kapitel 2.....	12
Uagtsomhed i straffelovens § 241	12
2.1 Straffelovens § 241 i et historisk perspektiv.....	12
2.2 Straffelovens § 241 idag	13
2.3 Uagtsomhedsbegrebet.....	15
2.3.1 Uagtsomhedsvurderingen	15
2.3.2 Bevidst ctr. ubevidst uagtsomhed	16
2.3.3 Uagtsomhedsbedømmelsen.....	19
2.3.4 Betingelsesteorien.....	23
2.4 Uagtsomhed i særlovgivningen.....	25
2.5 Forårsagelsesdelikter.....	26
2.6 Kausalitet og adækvans.....	27
2.7 Egen skyld og accept af risiko	30
Kapitel 3.....	32
Domsanalyse	32
3.1 UfR 2016.3839 VL – ’Fyrværkeri-dommen’.....	32
3.2 UfR 1952.600 VL – ’Fastelavns-dommen’	35
3.3 UfR 1997.1414 VL – ’Heroinindsprøjtningen’	37
3.4 UfR 1998.427 HR - ’Russisk roulette-dommen’	40
3.5 TfK 2000.462 – ’Narkoselægen’	44
3.6 UfR 2006.2510/2 ØL – ’Nytårsraketten’	47

3.7	FED 2008.76 – 'Fuseren'	49
3.8	UfR 2014.687 ØL – 'Præstø-dommen'	53
3.9	TfK 2016.1224 – 'Hjemmesygeplejersken'	56
Kapitel 4		59
	Diskussion og perspektivering	59
4.1	Hændelsesforløb	59
4.2	Ansvar	61
	4.2.1 Konsekvenser	62
	4.2.2 Hvor går grænsen?	64
4.3	Egen skyld	65
	4.3.1 Ulovligt fyrværkeri	65
	4.3.2 Farlighed	66
	4.3.3 Egen skylds-vurderingen	67
	4.3.4 Årsager	69
	4.3.5 Konsekvenser	69
	4.3.6 Accept af risiko	70
4.4	Uagtsomhed i 'fyrværkeri-dommen'	71
Kapitel 5		73
	Konklusion	73
	Litteraturliste	75

Abstract

This thesis regards the use of section 241, paragraph 1, of the Penal Code in UfR 2016.3839 VL, 'the firework-case'. As a result thereof, the thesis investigates if the concept of negligence is consistent with the use of the concept in 'the firework-case', based upon legal theory and case law. Furthermore, the thesis will attempt to find out, if the use of section 241, paragraph 1, of the Penal Code in 'the firework-case', might be an extended interpretation of the concept of negligence. Also, the thesis will attempt to specify how the results of 'the firework-case' might influence future case law.

The topic of the thesis is chosen due to the fact that there are no previous identical examples thereof in Danish case law. A motion was made to appeal from the Danish High Court to the Danish Supreme Court, but was dismissed by the board of appeals. This only elevated the interest in 'the firework-case', since the meaning of the dismissal could be interpreted as a statement from the board of appeals, believing that they don't find the verdict to be a case of general public importance.

The thesis has developed throughout legal dogmatic method, and as a result thereof, the thesis combines current case law with legal theory on the area. Also, the thesis is limited to only regard section 241, paragraph 1, of the Penal Code, and will not treat section 241, paragraph 2, of the Penal Code regarding involuntary manslaughter in traffic situations.

Legal theoreticians, whom all have previously investigated section 241, paragraph 1, of the Penal Code regarding involuntary manslaughter, or whom have investigated negligence in general, have been chosen to investigate the problem of the thesis. Furthermore, the legal theoreticians have been chosen on the background that they all appeared continuously throughout literature in attempt to ascertain the development of negligence throughout the years.

The thesis also applies current case law to investigate the problem. 'The firework-case' represents the dominant part of the analysis, due to the fact that this case is the main focus of the thesis. Further case law has been chosen to draw parallels to 'the firework-case'. These cases are UfR 1952.600 VL, UfR 1997.1414 VL, UfR 1998.427 HR, TfK 2000.462, UfR 2006.2510/2 ØL, FED 2008.76, UfR 2014.687 ØL and TfK 2016.1224. All of the above mentioned cases have focus on either involuntary manslaughter, fireworks accidents or a combination thereof. The analysis will consist of a comparison of 'the firework-case' and the chosen case law, and relevant parallels will be drawn and commented on.

All of the above will mount in a discussion/perspectivation of the analysis, combined with some of the legal theorists' theories. The discussion will focus on relevant problems that have occurred on the background of theory and analysis, and as a result thereof, the discussion will attempt to create an overview on which influence 'the firework-case' might have on future case law.

The thesis eventually figures out that 'the firework-case' usage of section 241, paragraph 1, of the Penal Code is partially in compliance with legal theory on the area. It is seen that the legal theorists don't always agree, but the majority of the theorists support the fact that it should be possible to penalize an individual, even though he or she has had no direct link to the occurred incident. However, 'the firework-case' doesn't seem to be compliant with earlier case law on the area, which leads to the conclusion that the verdict results in an extended use of the negligence-concept. Despite thereof, the thesis has discovered through analysis and discussion that certain aspects of the negligence concept consequently appear throughout previous case law. Therefore, some of the aspects seen in the firework-case are consistent with previous case law, and some of the aspects have never been seen before. Furthermore, the thesis discovers that illegal elements undermine the contributory negligence shown from the injured party, resulting in sharpened liability for negligence in cases where illegal elements are involved.

'The firework-case' has created legal case law for the fact that individuals can be held held accountable for incidents, without having any direct link to these – especially in cases involving illegal and dangerous elements. The verdict makes it possible for the Courts to expand their way of penalizing for negligence in cases, where a previous incident has resulted in the death of an individual in a later incident.

Kapitel 1

Emnefelt

1.1 Introduktion til emne

For at ifalde straf efter dansk ret kræves, at der er realiseret et strafbart gerningsindhold med den fornødne tilregnelser. En af disse tilregnelserformer er uagtsomhed. For at kunne straffe for uagtsomhed efter straffeloven kræves det, at dette er særligt hjemlet, jf. straffelovens § 19. Hvis der derimod er tale om at straffe efter særlovgivningen, gælder der en generel hjemmel til at straffe for uagtsomhed, jf. ligeledes straffelovens § 19. Det ses derfor umiddelbart sjældent, at det er nødvendigt at straffe efter straffeloven, idet særlovgivningen ofte udgør en tilstrækkelig hjemmel.¹

I straffelovens specielle del er uagtsomhed reguleret flere steder, såsom straffelovens § 241 omhandlende *uagtsomt manddrab*. Straffelovens § 241 har gennemgået flere ændringer gennem tiden og har derigennem fulgt samfundsudviklingen, hvilket har medført en bestemmelse, som idag har ordlyden:

*”Den, som uagtsomt forvolder en andens død, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 8 år. Er forholdet begået i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1 eller 2, eller særligt hensynsløs kørsel, anses dette som en særligt skærpende omstændighed”.*²

I år 2016 afsagde vestre landsret dom i UfR 2016.3839 VL, ’fyrværkeri-dommen’, hvor en person solgte ulovligt fyrværkeri og tre mennesker afgik ved døden ved afskydningen heraf. Vestre landsret kom frem til, at sælgeren af fyrværkeriet skulle dømmes for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241, 1. pkt. Det må fastslås at der ingen tvivl er om, at sælgeren skal idømmes straf - men skal han dømmes for salget eller skal han dømmes for uagtsomt manddrab?

¹ Holst, Nicolaj Sivan: *Strafbar passivitet, 1. udgave, 2015, s. 226 (Holst, 2015)*

² Lov nr. 1052 af 2016-07-04, ”Straffeloven”

Vestre landsret har fastslået at sælgeren skulle dømmes for uagtsomt manddrab, og der er således lagt op til, at personer uden direkte tilknytning til de indtrådte følger kan gøres ansvarlige herfor.

'Fyrværkeri-dommen' er et eksempel på en anvendelse af straffelovens § 241, 1. pkt. som ikke tidligere er set i retspraksis, og dommen ligger derfor op til en ny og anderledes fortolkning af § 241, 1. pkt., som findes værd at undersøge nærmere.

1.2 Baggrund for emnevalg

Baggrunden for afhandlings emne består i en grundlæggende personlig interesse i 'fyrværkeri-dommen', da vi begge er fra Hobro-området og derfor har kendskab til de involverede personer i sagen. Derudover har vi kendskab til sagen gennem arbejde på et forsvarskontor, hvor tiltalte var klient.

Dommen blev behandlet i to instanser, og begge instanser afsagde dom efter blandt andet straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab. Der blev herefter søgt om tredjeinstansbevilling, hvilket ikke blev imødekommet af Procesbevillingsnævnet, hvorfor højesteret ikke har taget stilling til sagen. Det må heraf antages, at Procesbevillingsnævnet ikke finder sagen principiel. Spørgsmålet bliver herefter, hvorvidt dommen, på trods af en afvisning fra Procesbevillingsnævnet, alligevel vil kunne skabe præcedens for fremtidige domsafsigelser. Ydermere opstår spørgsmålet, hvorvidt Procesbevillingsnævnet dermed er af den antagelse, at der ikke er tale om en ny fortolkning af anvendelsen af straffelovens § 241.

Dette er spørgsmål vi har stillet os selv, hvilket har været medvirkende til at skabe en yderligere interesse omkring dommen. Vi finder det derfor relevant at se på forskellige aspekter af dommen for at undersøge, hvordan denne skal fortolkes i fremtiden.

Disse tanker har ledt til nedenstående problemformulering.

1.3 Problemformulering

Denne afhandling vil have fokus på UfR 2016.3839 VL, 'fyrværkeri-dommen', og vil i den forbindelse undersøge, hvorvidt dommens anvendelse af straffelovens § 241's uagtsomhedsbegreb er i overensstemmelse med teori og tidligere retspraksis, eller om der er tale om en udvidelse af straffelovens § 241.

1.4 Emneafgrænsning

Som nævnt i afsnit 1.1 er der i strafferetten et krav om, at der er realiseret et strafbart gerningsindhold med den fornødne tilregnelser. Her sondres mellem tilregnelserformerne *forsæt* og *uagtsomhed*. Denne afhandling behandler straffelovens § 241 omhandlende uagtsomt manddrab og vil derfor alene behandle tilregnelserformen uagtsomhed. Forsæt vil blive nævnt perifert, men vil ikke behandles yderligere.

Det fremgår af straffelovens § 241, 2. pkt., at der er tale om en skærpende omstændighed, hvis et forhold er begået i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1 eller 2, eller særligt hensynsløs kørsel. Endvidere består størstedelen af retspraksis, hvori der dømmes efter § 241, af sager omhandlende uagtsomt manddrab i trafikken. Retspraksis samt teori omhandlende uagtsomt manddrab i trafikken bliver ikke nærmere behandlet i denne afhandling, da dette ikke anses som værende relevant i forhold til afhandlingens problemstilling. Afhandlingen behandler således alene straffelovens § 241, 1. pkt., der fremadrettet vil omtales som § 241.

På trods af afhandlingens fokuspunkt – uagtsomheden i straffelovens § 241, 1. pkt. – vil der i domsanalysen inddrages domme, som ikke behandler selve straffesagen, men som angår erstatningsspørgsmål i fyrværkerisager. Endvidere inddrages domme, som, udover straffelovens § 241, også rejser tiltale efter andre bestemmelser. Disse bestemmelser bliver imidlertid ikke kommenteret yderligere.

I 'fyrværkeri-dommen' rejses der tiltale efter straffelovens §§ 241, 249 og 252, fyrværkeriloven³ samt våbenloven⁴. Idet afhandlingen har sit fokus på uagtsomheden i straffelovens

³ Lovbekendtgørelse nr. 363 af 2013-04-09, "Fyrværkeriloven"

⁴ Lovbekendtgørelse nr. 1005 af 2012-10-22, "Våbenloven"

§ 241, 1. pkt., er det alene denne bestemmelse, der bliver behandlet i afhandlingen. Straffelovens §§ 249 og 252 bliver nævnt perifert, men behandles ikke yderligere.

Uagtsomt manddrab er reguleret i dansk lovgivning siden Christian IV Danske Lov fra år 1683. Sidenhen har bestemmelsen gennemgået flere ændringer, dog primært omhandlende 2. pkt. Grundet de mange års udvikling og dermed antallet af ændringer i bestemmelsen, anses det ikke som værende relevant at medtage Danske Lovs bestemmelse om uagtsomt manddrab som retskilde. Afhandlingen afgrænser sig derfor til alene at medtage forarbejder fra år 1866 og fremad.

Det fremgår ikke af straffelovens § 241, hvorvidt det kræver *simpel* eller *grov uagtsomhed* for at ifalde ansvar for uagtsomt manddrab. Bestemmelsen gør det derfor muligt at dømme en gerningsmand uanset, om der er udvist simpel eller grov uagtsomhed. Eftersom der ikke skelnes mellem begreberne i § 241, vil afhandlingen ikke komme nærmere ind på forskellen på disse.

Straffelovens § 241 udgør et *forårsagelsesdelikt*, idet der er tale om kriminalisering af den skade, som en handling har forårsaget.⁵ Afhandlingen behandler derfor alene forårsagelsesdelikterne og vil således ikke komme nærmere ind på de øvrige deliktsformer.

1.5 Metode

Formålet med denne afhandling er at belyse bestemmelsen om uagtsomt manddrab med særligt fokus på 'fyrværkeri-dommen'. Til dette gør afhandlingen brug af den retsdogmatiske metode. Retsdogmatisk metode indebærer at beskrive og analysere gældende dansk ret.⁶ På den baggrund fremstiller afhandlingen retstilstanden omkring straffelovens § 241, samt foretager en analyse af gældende retspraksis på området. Efterfølgende foretager afhandlingen, på baggrund af analysen, en diskussion af gældende ret med henblik på at konstatere, hvorvidt bestemmelsens anvendelse i 'fyrværkeri-dommen' er i overensstemmelse med retspraksis.

Afhandlingen opstiller løbende hypotetiske spørgsmål som alle vil blive diskuteret i kapitel 4.

⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard: *Strafferet 1 – ansvaret*, 4. udgave, 2013, s. 49 (Toftegaard Nielsen, 2013)

⁶ Blume, Peter: *Retssystemet og juridisk metode*, 3. udgave, 2016, s. 40

1.5.1 Valg af teori og empiri

Som nævnt i afsnit 1.5 gør afhandlingen brug af den retsdogmatiske metode. I forbindelse hermed er der udvalgt retsteoretisk litteratur til brug for analysen. I udvælgelsesprocessen af hvilket litteratur afhandlingen skulle gøre brug af, blev alt litteratur vedrørende uagtsomhed fremsøgt og derefter udvalgt efter relevans for straffelovens § 241.

Retsteorien udgør en sekundær retskilde, og er ikke at betragte som gældende ret på området. Teorien vil imidlertid anvendes til at belyse relevante problemstillinger i afhandlingen, for derefter at sammenkoble dette med retspraksis som udgør gældende ret på området.

Valget af anvendte retsteoretikere er primært gjort ud fra, hvilke der kontinuerligt gengik af litteraturen. Derudover blev retsteoretikerne udvalgt, da de alle har udtalt sig enten specifikt omkring § 241 og uagtsomt manddrab, eller generelt omkring uagtsomhed. Yderligere er der udvalgt retsteoretikere fra forskellige årgange i et forsøg på at vurdere, om synet på uagtsomhed har ændret sig med tiden.

I afsnit 2.3.4 bliver *egen skyld* og *accept af risiko* behandlet. Begreberne belyses alene ved hjælp af retslitteratur fra år 1972. Dette skyldes, at det ikke er lykkedes at finde nyere retslitteratur, omhandlende egen skyld og accept af risiko uden for trafiksituationer, som behandler disse emner i dybden. Det må derfor antages, at retslitteraturen fra år 1972 fortsat er den gældende på området.

Der er i udvælgelsesprocessen lagt vægt på at anvende danske retsteoretikere, idet afhandlingens udgangspunkt foreligger i dansk retspraksis. Dog gør afhandlingen alligevel brug af en enkelt nordisk teoretiker – Johs. Andenæs. Grundlaget herfor er, at han gentagende gange henvises til i den danske retsteori, hvorfor hans synspunkter spiller en væsentlig rolle heri. Retsteorien vil derfor belyse Andenæs' synspunkter ud fra, hvad der også er gældende i den danske retsteori.

Afhandlingen gør endvidere brug af retspraksis til analyse af 'fyrværkeri-dommens' anvendelse af straffelovens § 241. I løbet af udvælgelsesprocessen har det ikke været muligt at udfinde retspraksis, der kan karakteriseres som identisk med 'fyrværkeri-dommen', hvorfor det i stedet har været væsentligt at udvælge domme med problemstillinger, som kan drage paralleller hertil. Det har endvidere ikke været en nødvendig betingelse for udvælgelsen, at dommen omhandlede

uagtsomt manddrab, men alene, at paralleller til 'fyrværkeri-dommen' kunne drages. I udvælgelsesprocessen er domme omhandlende uagtsomt manddrab i trafiksituationer frasorteret.

Til domsanalyse er der udvalgt to domme omhandlende omgang med ulovligt fyrværkeri. Disse domme behandler ikke straffelovens § 241, men derimod sælgeransvar i erstatningsøjemed.

Endvidere behandles seks domme, hvor der er rejst tiltale efter straffelovens § 241. En af disse domme er UfR 2014.687 ØL, 'præstø-dommen'. Dommen er udvalgt på baggrund af dens vurdering af uagtsomhed og egen skyld. Det skal imidlertid nævnes, at der i dommen lægges meget vægt på den tiltaltes ledelsesansvar, men at afhandlingen ikke behandler eller kommenterer yderligere på dette, da det ikke findes at have relevans for afhandlingens problemstilling. De resterende fem domme rejser tiltale efter flere straffelovs- og særlovsbestemmelser, men fokus vil i denne afhandling alene være på § 241.

1.6 Afhandlingens opbygning

Afhandlingen redegør i kapitel 2 for straffelovens § 241, dennes historiske perspektiv, samt hvordan denne er udformet og anvendt i dag. Dernæst redegør afhandlingen for retslitteraturens teorier omkring uagtsomhedsbegrebet, for derefter at se nærmere på, hvorvidt uagtsomheden i straffelovens

§ 241 er anderledes end uagtsomheden i særlovgivningen. Slutteligt redegør afhandlingen i kapitel 2 for de strafferetlige begreber forårsagelsesdelikter, *kausalitet* og *adækvans*, samt egen skyld og accept af risiko.

I afhandlingens kapitel 3 foretages en analyse af retspraksis, hvor hovedfokus ligger på 'fyrværkeri-dommen'. Herefter drager afhandlingen paralleller fra 'fyrværkeri-dommen' til andet retspraksis, omhandlende straffelovens § 241 eller omgang med ulovligt fyrværkeri. Formålet med denne analyse er at afklare, hvad retsinstanserne lægger vægt på i behandlingen af straffelovens § 241 og i sager omhandlende ulovligt fyrværkeri, samt hvorvidt der kan siges at være gennemgående momenter, som retterne finder afgørende i deres domsafsigelser.

I kapitel 4 foretages en diskussion af det udfundne fra kapitel 3 og derefter forsøges retspraksis opkoblet på retsteorien, jf. kapitel 2. Dernæst forsøger afhandlingen at tegne et billede af de konsekvenser, som 'fyrværkeri-dommen' kan få for fremtidig retspraksis.

Slutteligt gives der i afhandlingens kapitel 5 en sammenfattende konklusion.

Kapitel 2

Uagtsomhed i straffelovens § 241

2.1 Straffelovens § 241 i et historisk perspektiv

Dansk ret har længe haft bestemmelser, som regulerer forbrydelser mod liv og legeme. Én af disse er bestemmelsen omhandlende uagtsomt manddrab. Dette er en bestemmelse, som i årenes løb har gennemgået flere ændringer.

I år 1866 erstattede Almindelig Borgerlig Straffelov Christian IV's Danske Lov, hvori bestemmelsen om uagtsomt manddrab blev indsat under lovens § 198. Her fik bestemmelsen ordlyden:

”Den, som ved Uagtsomhed bliver Aarsag til en Andens Død, straffes, forsaavidt Handlingen ikke efter sin Beskaffenhed medfører større Straf, med Fængsel, dog ikke under 14 Dages simpelt Fængsel, eller med Bøder, ikke under 20 Rd. Under særdeles skjærpende Omstændigheder kan Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar anvendes”.

I år 1905 nedsattes en kommission, der skulle gennemgå Almindelig Borgerlig Straffelov.⁷ Dette resulterede i, at der i år 1930 kom en ny Borgerlig Straffelov, hvori bestemmelsen om uagtsomt manddrab derefter fremgik af lovens § 241 og havde følgende ordlyd: *”Den, som uagtsomt forvolder en andens Død, straffes med Hæfte eller Bøde, under skærpende omstændigheder med Fængsel indtil 4 år”.*

Det ses tydeligt, at bestemmelsen har gennemgået ændringer fra år 1866 til år 1930. I Borgerlig Straffelovs § 241 er et minimum for bødestraf udeladt, som i år 1866 var fastsat til 20 rigsdaler, der i dag svarer til 40 kroner. Endvidere er strafferammen udvidet således, at der er sket en forhøjelse af strafferammen, der er gået fra forbedringshusarbejde i 2 år til fængsel i 4 år.⁸ Yderligere ses det, at ordlyden fra år 1866 til år 1930 ændredes fra *”Den, som ved Uagtsomhed bliver Aarsag til en Andens Død”* til *”Den, som uagtsomt forvolder en andens Død”*. Dette kan anses for en skærpelse af ordlyden i bestemmelsen der må antages at ville tydeliggøre det

⁷ Betænkning afgivet af kommissionen til at foretage et gennemsyn af den almindelige borgerlige straffelovgivning, Købehavn, 1912, s. 7

⁸ Krabbe, Oluf H.: *Borgerlig straffelov af 15. april 1930, 3. udgave, 1941*, side 494 (Krabbe, 1941)

faktum, at gerningsmanden skal have forvoldt døden ved uagtsomhed, og ikke blot være årsag dertil.

I år 1992 gennemgik bestemmelsen yderligere en ændring og fik ordlyden: ”*Den, som uagtsomt forvolder en andens død, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder indtil 4 år*”. Det skal yderligere bemærkes, at Borgerlig Straffelov her overgik til at hedde straffeloven, som det kendes i dag.

Det fremgår af betænkning nr. 1099/1987 fra Straffelovrådet, at rådet anbefalede, at strafferammen blev fængsel eller bøde indtil 4 måneder. Såfremt der var tale om skærpende omstændigheder, da fængsel indtil 3 år.⁹ Dette foreslog rådet med udgangspunkt i uagtsomt manddrab i trafikken, hvor der var fokus på spiritussager, der efter rådets mening skulle medføre skærpende omstændigheder.¹⁰ Rådet kommenterede ikke på andre sager omhandlende uagtsomt manddrab, men fokuserede blot på tilfælde, hvor der var tale om trafikulykker, særligt med fokus på spirituskørsel.

Ud over de ovenfor omtalte ændringer gennemgik straffelovens § 241 endvidere ændringer i år 2002-2010, hvor der blandt andet skete skærpelser af strafferammen. Ændringerne blev foretaget med fokus og udgangspunkt i de situationer, hvor der er tale om uagtsomt manddrab i trafikken. Yderligere blev der i bestemmelsen indsat et 2. pkt. omhandlende uagtsomt manddrab i trafikksituationer, som blandt andet benævner spirituskørsel som en skærpende omstændighed. Denne afhandling vil dog ikke komme yderligere ind på dette, jf. afsnit 1.4.

2.2 Straffelovens § 241 idag

Straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab lyder i dag således:

”Den, som uagtsomt forvolder en andens død, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 8 år. Er forholdet begået i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1 eller 2, eller særligt

⁹ Betænkning nr. 1099/1987: Straffelovrådets betænkning om strafferammer og prøveløsladelse, Delbetænkning I om sanktionsspørgsmål, 1987, s. 166 (Betænkning nr. 1099/1987)

¹⁰ Betænkning nr. 1099/1987, s. 165-166

hensynsløs kørsel, anses dette som en særligt skærpende omstændighed”
(understreget i denne afhandling).

Som det ses af ovenstående bestemmelse, har denne i dag en helt anden ordlyd, end den oprindeligt havde i Almindelig Borgerlig Straffelov i år 1866, jf. afsnit 2.1. På trods af, at uagtsomt manddrab uden for trafiksituationer ikke benævnes i forarbejderne til ændringslovene må det antages, at der ligeledes har været ønske om at skærpe strafudmålingen for situationer der ikke er trafikrelaterede. Dette må antages på baggrund af, at strafferammen i første punktum alligevel er steget markant sammenlignet med ordlyden af bestemmelsen i år 1866, samt at det ikke benævnes nærmere, hvorvidt disse situationer eventuelt skulle være undtaget derfra. Det ses i forarbejderne til ændringslovene, at lovgiverne ikke er kommet nærmere ind på, hvorvidt strafudmålingen skulle skærpes for tilfælde ved uagtsomt manddrab, som ikke omhandler trafiksituationer, jf. ligeledes afsnit 2.1.

For at realisere gerningsindholdet i straffelovens § 241, 1. pkt., kræver det, at både det *subjektive* og *objektive gerningsmoment* er opfyldt. Det subjektive gerningsmoment består i, at gerningsmanden har foretaget en uagtsom overtrædelse af bestemmelsen.¹¹ Det objektive gerningsmoment består derimod i at forvolde en andens død. Hvis en gerningsmand har forvoldt en anden mands død, da vil gerningsindholdet i straffelovens § 241 være opfyldt.

Straffelovens § 241 er en hyppigst anvendt uagtsomhedsbestemmelse. Retspraksis viser, at størstedelen af disse domme angår uagtsomt manddrab i trafiksituationer og henleder således til § 241, 2. pkt. Domme for uagtsomt manddrab efter § 241, 1. pkt. ses imidlertid ikke anvendt lige så ofte i retspraksis. Dette henleder til spørgsmålet om, hvad der egentlig skal til for at ifalde straf efter denne del af bestemmelsen?

Straffelovens § 241 stiller krav om, at gerningsmanden bør indse, at hans handling kan medføre et andet menneskes død.¹² Betyder dette, at gerningsmanden da ikke kan straffes, såfremt han ikke havde intentioner herom? Og hvilken betydning har det for gerningsmandens ansvar, at der mellem gerningsmandens handling og den indtrådte død, har været et mellemlid?

¹¹ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 59

¹² Toftegaard Nielsen, 2013, s. 104

2.3 Uagtsomhedsbegrebet

For at definere begrebet uagtsomhed er det nødvendigt at søge tilbage i forarbejderne til straffeloven og tidligere straffelovsudkast. I straffelovsudkastet af år 1917 lyder definitionen i § 20, stk. 2 således:

*”Uagtsomhed foreligger, når gerningsmanden, uden at lovovertrædel-
sen kan tilregnes ham som forsætlig, ved sin handling har tilsidesat den
agtpågivenhed, som det af hensyn til andres retsgoder under de forelig-
gende omstændigheder og efter hans personlige forhold var hans pligt
at udvise”.*¹³

I år 1923 ændres definitionen og udeladt bliver ”*under de foreliggende omstændigheder og efter hans personlige forhold*”.¹⁴ Definitionen udgår imidlertid af straffeloven som værende overflødig, og der findes således ikke i dag en lovfastsat definition på uagtsomhed.¹⁵

På baggrund af den manglende definition af uagtsomhed er det nødvendigt at hense til teorien for at fastlægge, hvad begrebet indebærer. Der er generel enighed blandt retsteoretikere om, at uagtsomhed består, når et forhold kan bebrejdes en gerningsmand. Herved menes, at gerningsmanden ved den pågældende handling har realiseret et strafbart forhold, fordi vedkommende ikke tænkte sig om, og at det på den baggrund kan fastslås, at denne burde have handlet anderledes.¹⁶

Kort sagt kan uagtsomhed i dag defineres som manglende agtpågivenhed.¹⁷

2.3.1 Uagtsomhedsvurderingen

Det fremgår af retsteorien, at et uagtsomhedsbegreb i straffeloven ikke anses som nødvendigt, hvorfor det er overladt til teori og retspraksis at fortolke begrebet.¹⁸ Som følge af den manglende

¹³ Udkast til Almindelig borgerlig Straffelov, Straffelovskommissionen, København, 1917, s. 8

¹⁴ Hurwitz, Stephan: *Den danske kriminalret – almindelig del, 4. reviderede udgave, 1971*, s. 242 (Hurwitz, 1971) og Kruse, Sysette Vinding: *Erhvervslivets kriminalitet – studier i det objektive strafansvar, 1. udgave, 1983* (Vinding Kruse, 1983) s. 27

¹⁵ Vinding Kruse, 1983, s. 27

¹⁶ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 100, Hurwitz, 1971, s. 241, Greve, Vagn og Vestergaard, Jørn: *Strafansvar, 4. reviderede udgave, 2002*, s. 167, Holst, Nicolaj Sivan: *Strafbar passivitet, 1. udgave, 2015*, s. 214 (Sivan Holst, 2015) og Waaben, Knud, *Strafferettens almindelig del – ansvarslæren, 6. reviderede udgave, 2015*, 183 (Waaben, 2015)

¹⁷ Hurwitz, 1971, s. 242 og Sivan Holst, 2015 s. 214

¹⁸ Vinding Kruse, 1983, s. 27

definition i de vedtagne love defineres uagtsomhed i dag som manglende agtpågivenhed, jf. afsnit 2.3.

Vurderingen af den manglende agtpågivenhed foretages ud fra den konkrete situation. Her ses blandt andet på, hvordan gerningsmanden handler i den pågældende situation. Har han handlet som forventet, og ville følgen være indtrådt, såfremt gerningsmanden havde ageret anderledes? Såfremt gerningsmanden vurderes at have handlet med den fornødne agtpågivenhed - det vil sige som forventet af en "fornuftig mand" - og gerningsmanden dermed har levet op til den standard, der forventes i samfundet, da vil han kunne undgå at ifalde strafansvar.¹⁹

Der er i teorien forskellige indgangsvinkler til, hvordan uagtsomhedsvurderingen samt bedømmelsen skal foretages. Disse vil blive belyst i de følgende afsnit.

2.3.2 Bevidst ctr. ubevidst uagtsomhed

Inden for uagtsomhedslæren sondres mellem forskellige grader af uagtsomhed. For det første sondres der mellem simpel og grov uagtsomhed, som ikke bliver uddybet nærmere jf. afsnit 1.4, og dernæst sondres mellem *bevidst* og *ubevidst uagtsomhed*.

Bevidst og ubevidst uagtsomhed er ikke i sig selv defineret i hverken lov eller forarbejder. I dansk retslitteratur kan teorierne som minimum henføres tilbage til Stephan Hurwitz, der i sit værk *Den danske kriminalret* fra år 1971 omtaler bevidst og ubevidst uagtsomhed. I nordisk teori ses teorierne anvendt af Johs. Andenæs siden år 1956. Teorierne behandles imidlertid ad flere omgange, og hver retsteoretiker lægger vægt på forskellige momenter, hvilke belyses i det følgende.

Hurwitz fastslår i år 1971, at uagtsomhed ikke er begrænset til tilfælde, hvor gerningsmanden har indset muligheden for, at et strafbart gerningsindhold ville blive realiseret, eller at en kriminel følge kunne forvoldes. Han påpeger imidlertid, at der også kan straffes for uagtsomhed i tilfælde, hvor en person grundet "uopmærksomhed, distraktion, glemsomhed etc."²⁰ ikke har haft det relevante gerningsmoment i tankerne, men hvor han burde være blevet opmærksom

¹⁹ Vinding Kruse, 1983, s. 30

²⁰ Hurwitz, 1972, s. 241

herpå. Hurwitz taler her om den bevidste og den ubevidste uagtsomhed. Han anslår yderligere, at den ubevidste uagtsomhed er den mest forekommende strafferetlige skyldform i dansk ret.²¹

Andenæs, som er en norsk retsretoretiker på det strafferetlige område, angiver ligeledes, at der i uagtsomhedslæren sondres mellem bevidst og ubevidst uagtsomhed. Han anser uagtsomheden som bevidst, når gerningsmanden må være klar over, at han løber en risiko, hvorimod den er ubevidst, når handlingens faremulighed ikke er i gerningsmandens tanker. Yderligere anfører Andenæs, at den bevidste uagtsomhed er mangel på hensynsfuldhed, hvor den ubevidste uagtsomhed er mangel på den nødvendige opmærksomhed. Slutteligt fastslår han, at der ikke er tale om en uagtsom handling, blot fordi gerningsmanden er bevidst om handlingens faremomenter. Den uagtsomme handling opstår først, når gerningsmanden, efter almindeligt fornuft, ikke optræder forsvarligt.

Andenæs finder det imidlertid væsentligt at påpege, at flere strafferetsteoretikere ikke anerkender den ubevidste uagtsomhed som en strafferetlig skyldform, eftersom den onde vilje mangler og yderligere, at hvis ubevidst uagtsomhed udgør en strafferetlig skyldform, da vil der være tale om strafansvar uden skyld.²² Andenæs undlader imidlertid at ytre sin egen holdning til, hvorvidt ubevidst uagtsomhed bør være en strafferetlig skyldform.

Knud Waaben er på sin vis enig i Hurwitz' definition af bevidst og ubevidst uagtsomhed, men anlægger en mere neutral holdning til teorierne. Han mener, at inddragelse af normative kriterier er nødvendigt for at fastlægge, hvorvidt en ubevidst handling kan betragtes som uagtsomhed.²³

Sysette Vinding Kruse har defineret den bevidste og den ubevidste uagtsomhed således:

*”Den bevidste uagtsomhed ligner forsæt i den forstand, at gerningsmanden i gerningsøjeblikket har gjort sig visse forestillinger om det gerningsindhold, han derefter realiserer. Ved den ubevidste uagtsomhed er dette ikke tilfældet, gerningsmanden handler i gerningsøjeblikket uden tanke for gerningsindholdet”.*²⁴

²¹ Hurwitz, 1972, s. 241

²² Andenæs, Johs.: *Almindelig strafferett*, 2004, s. 243-245 (Andenæs, 2004)

²³ Waaben, 2015, s. 182-183

²⁴ Vinding Kruse, 1983 s. 30

Vinding Kruse påpeger, på samme måde som Andenæs, at den ubevidste uagtsomhed har været udsat for kritik. Hun fremhæver, at såvel Tyskland som Common-Law landene fastslår, at "[...]gengældelse af en ond vilje eller anden form for forkastelig indstilling til handlingen" er straffens legitimation og at "[...]denne indstilling mangler ved den ubevidste uagtsomhed".²⁵ På den baggrund fastslår hun, at det at lade den ubevidste uagtsomhed medføre strafansvar vil være uetisk.

Vinding Kruse er af den overbevisning, at ubevidst uagtsomhed ikke i sig selv bør være en strafferetlig skyldform, da der er tale om, at gerningsmandens "viljeselement" mangler, eftersom vedkommende ikke bevidst foretager handlingen.²⁶

Gorm Toftegaard Nielsen er en af de retsteoretikere, som har udviklet nyere teori på området og senest i år 2013. I modsætning til de øvrige retsteoretikere mener Toftegaard Nielsen ikke, at der kan skelnes mellem bevidst og ubevidst uagtsomhed. Han er af den overbevisning, at såfremt gerningsmanden er bevidst om sin handlingens fare, da er der tale om forsæt. Hvis gerningsmanden ikke har haft den fornødne bevidsthed om handlingens fare, da er der tale om uagtsomhed.²⁷ Toftegaard Nielsen går således imod alt forhenværende teori og skitserer en mere sort/hvid opstilling af *tilregnelseren*, idet en handling enten kan udøves med forsæt eller med uagtsomhed. Såfremt gerningsmanden er bevidst om sin handlingens faremoment, da kan der ikke være tale om uagtsomhed, og Toftegaard Nielsen forkaster således hele teorien omkring bevidst og ubevidst uagtsomhed.

En af de nyeste retsteoretikere på området er Nicolaj Sivan Holst. Han behandler i sit værk *Strafbar passivitet*, fra år 2015, uagtsomhedsbegrebet og opstiller særligt uagtsomhedsvurderingen i henhold til undladelsesforbrydelserne. Sivan Holst fastslår, at tankeløshed og glemsomhed er adfærd, der kan betegnes som uagtsomme. Han anslår imidlertid, at glemsomhed og tankeløshed ofte kommer særligt til udtryk i en undladelse.²⁸ Ifølge Sivan Holst er der således ingen tvivl om, at uagtsomhed kan forekomme ved ubevidste handlinger, men han undlader at bruge betegnelsen ubevidst uagtsomhed og definerer i stedet disse handlinger som værende undladelsesforbrydelser.

²⁵ Vinding Kruse, 1983, s. 32-33

²⁶ Vinding Kruse, 1983, s. 29-33

²⁷ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 100

²⁸ Sivan Holst, 2015, s. 216-217

Opsummerende kan det på baggrund af ovenstående konstateres, at teorierne omkring bevidst og ubevidst uagtsomhed får mindre og mindre indpas i den danske strafferetlige retslitteratur. Dette kan eventuelt begrundes i Vinding Kruse og Andenæs' anførte kritik omkring den ubevidste uagtsomhed. Yderligere kan anføres, at retsteoretikerne ikke er enige omkring uagtsomhedens inddeling i bevidst og ubevidst uagtsomhed, hvilket ligeledes kan vurderes at være medvirkende til, at begreberne i nyere retsteori ikke finder indpas på samme måde som tidligere. Slutteligt må det således konstateres, at uagtsomhed godt kan bestå i ubevidste handlinger, men anvendelsen af begreberne bevidst og ubevidst uagtsomhed i praksis nødt til ses anvendt.

2.3.3 Uagtsomhedsbedømmelsen

I dansk ret sondres normalt mellem objektiv og subjektiv bedømmelse, når tilregnelsen skal vurderes. Overordnet betragtes vurderingen af adfærdens generelle uforsvarlighed som den objektive uagtsomhedsvurdering, hvorimod der ved vurderingen af gerningsmandens individuelle forudsætninger, i relation til den uforsvarlige adfærd, er tale om den subjektive uagtsomhedsvurdering.²⁹ Sondringen mellem den objektive og subjektive tilregnelser kan imidlertid ikke gennemføres på samme måde ved uagtsomhed som ved forsæt, idet uagtsomhed ikke kan defineres psykologisk.³⁰ Waaben væsentliggør dog, at det ikke er vigtigt, hvorvidt noget kaldes objektivt eller subjektivt, så længe betingelserne beskrives så nøjagtige som muligt.³¹

Ifølge Sivan Holst kan det imidlertid være vanskeligt at adskille den objektive bedømmelse af, hvorvidt gerningsindholdet er opfyldt og den subjektive uagtsomhedsbedømmelse. Dette gør sig særligt gældende for straffelovens § 241, idet bestemmelsen ikke anfører nogen yderligere angivelse af, hvilken adfærd der betragtes som uagtsom. En domfældelse for uagtsomt manddrab vil således være udtryk for, at den udviste adfærd kan karakteriseres som uforsvarlig, og at denne kan tilregnes gerningsmanden som uagtsom.³²

For at en handling kan medføre strafansvar for uagtsomhed, kræver det, at gerningsmandens handlemåde objektivt afviger fra den normalt accepterede eller ønskede adfærd, hvortil der

²⁹ Sivan Holst, 2015, s. 215-216

³⁰ Waaben, 2015 s. 188 og Sivan Holst, 2015, s. 214

³¹ Waaben, 2015, s. 188

³² Sivan Holst, 2015, s. 214-215

tages hensyn til individuelle faktorer ved gerningsmanden. Den objektive uagtsomhedsbedømmelse består således i at klarlægge den norm eller standard for accepteret adfærd på et givet område, og såfremt denne norm eller standard overholdes, da vil handlingen være straffri.³³

For at kunne foretage den objektive uagtsomhedsbedømmelse, kræver det, ifølge Vinding Kruse, at der foreligger en standard eller en norm at gå ud fra, og hun er af den overbevisning, at standarden eller normen skal tage udgangspunkt i en normalsituation.³⁴

Hurwitz er på sin vis enig med Vinding Kruse, idet Hurwitz anfører, at udgangspunktet ved enhver uagtsomhedsbedømmelse er den konkrete situation. Han mener imidlertid, at vurderingen af, hvorvidt den konkrete situation har været uforsvarlig, skal foretages ud fra et skøn over handlefrihedens grænser med støtte i normer for forsvarlig handlemåde, der befinder sig på det pågældende område. Vurderingen er således uafhængig af den handlendes individuelle forudsætninger og bliver som udgangspunkt alene foretaget ud fra en standard eller en norm, som ligeledes anført af Vinding Kruse. Såfremt handlingen ikke overskrider en objektiv norm, da er handlingen ansvarsfri.³⁵

Såfremt handlingen overskrider en objektiv norm, da må individuelle faktorer, ifølge Hurwitz, indgå i vurderingen af, hvorvidt handlingen kan tilregnes den pågældende som uforsvarlig. Disse individuelle faktorer kan bestå i individuelle plus- og minusfaktorer, og indeholder gerningsmandens begavelse, indsigt og erfaring samt eventuelt relevant kundskab. Dernæst kan uagtsomhedsbedømmelsen variere efter, hvorvidt den handlende har forestået et bestemt pligtforhold. Hurwitz fastslår, at:

*”En person der påtager sig en stilling med særlige farmomenter eller omsorgspligter eller indlader sig på handlinger med særlig risiko, f.eks. omgang med skydevåben, udsætter sig naturligvis ved pligtforsømmelse, manglende iagttagelse af forsigtighedsforanstaltninger etc. for et vidtgående uagtsomhedsansvar”.*³⁶

Det er vurderingen af disse individuelle faktorer, der betrages som den subjektive uagtsomhedsvurdering.

³³ Vinding Kruse, 1983, s. 36

³⁴ Vinding Kruse, 1983, s. 37

³⁵ Hurwitz, 1971, s. 246-247

³⁶ Hurwitz, 1971, s. 247-248

Dog finder Hurwitz det også væsentligt at påpege, at der ikke kan pålægges et strafansvar for ovenstående, såfremt dette ikke er foreneligt med den handlendes evner. Yderligere bør strafansvaret knyttes til den handlendes indladen på virksomheden, og ikke til selve skaden eller den fareforvoldende handling eller undladelse.³⁷

Waaben fastslår, at uagtsomheden er en subjektiv ansvarsbetingelse og anfører i den forbindelse, at:

*”Målestokken for uagtsomhed er i princippet individuel i den forstand, at der skal tages hensyn til den handlendes situation og hans personlige forudsætninger for at erkende situationens beskaffenhed og handle derefter”.*³⁸

Waaben væsentliggør, at straffelovsudkastet af år 1917 og år 1923 udtrykkeligt fastslår, at agtpågivenheden skal bestemmes under hensyntagen til gerningsmandens evner, udvikling og egenskaber.³⁹ I modsætning til Vinding Kruse og Hurwitz lægger Waaben således alene vægt på den konkrete gerningssituation og henser ikke til sædvaner og normer på det pågældende område. Dog lægger Waaben, på samme måde som Hurwitz, vægt på individuelle plus- og minusfaktorer, men fastslår også, at de spiller en forholdsvis beskeden rolle i domstolenes daglige praksis. På trods af at Waaben lægger vægt på evner og egenskaber ved vurderingen af agtpågivenheden, så fremhæver han også, at det faktum at et individ har handlet efter bedste formåen, ikke undskylder denne for at ifalde ansvar for uagtsomhed. Uagtsomhed kan også bestå i at have indladt sig på noget, som individet burde holde sig fra.⁴⁰

Også Toftegaard Nielsen omtaler uagtsomhedsvurderingen og bedømmelsen heraf. Han omtaler den gamle *bonus pater familias*, men fastslår også, at denne i dag giver en ringe vejledning i forhold til uagtsomhedsbedømmelsen. Toftegaard Nielsen henser derimod til den norske straffelov som i § 23, stk. 1 fastslår at: *”Den som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom”.*⁴¹ Ifølge Toftegaard Nielsen medfører faktummet, at en person har handlet på en sædvanlig handlemåde, ikke i sig selv, at hans handling ikke kan betragtes som uagtsom. Der

³⁷ Hurwitz, 1971, s. 248

³⁸ Waaben, 2015, s. 188-189

³⁹ Waaben, 2015, s. 188-189

⁴⁰ Waaben, 2015, s. 189

⁴¹ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 101

er i stedet tale om et forhold, der vil indgå som et væsentligt element i uagtsomhedsvurderingen.⁴² Ved uagtsomhedsbedømmelsen er det således væsentligt at vurdere, hvorvidt en handling kan

bebrejdes gerningsmanden, og om han har handlet i strid med almen agtpågivenhed. Yderligere anfører Toftegaard Nielsen følgende:

*”Det er ikke tilstrækkeligt til at begrunde et ansvar, at gerningsmanden har foretaget en handling, som retten i forhold til den indtrådte skade regner for uforsvarlig. Gerningsmanden skal også burde have indset dette. Dette krav betyder, at gerningsmandens uagtsomhed også skal bedømmes i forhold til hans egne forudsætninger [...]”*⁴³

Slutteligt anfører Toftegaard Nielsen, at en gerningsmand ikke må straffes for en handling, som vedkommende objektivt burde have indset ville ske, men som denne på grund af sine begrænsede evner ikke indså.⁴⁴ Toftegaard Nielsen anlægger således et yderligere moment til uagtsomhedsvurderingen, idet han væsentliggør gerningsmandens egen vurdering af situationen. Dette er et moment, som ikke er set tydeliggjort af hverken Vinding Kruse, Hurwitz eller Waaben.

Det er imidlertid ikke kun danske retsteoretikere, der henser til den objektive og subjektive uagtsomhedsbedømmelse. Andenæs omtaler ligeledes disse synspunkter. Han fastslår for det første, at en uagtsomhedsbedømmelse altid skal foretages ud fra den konkrete situation. Her finder han det væsentligt at hense til konkrete omstændigheder ved den pågældende episode, og i den forbindelse lægge stor vægt på det tidsmæssige aspekt – hvorvidt gerningsmanden havde god tid eller ej. For det andet skal der i uagtsomhedsbedømmelsen indgå en subjektiv vurdering, hvor der henses til gerningsmandens individuelle egenskaber. Andenæs anfører i den forbindelse, at: *”[...] domstolene gjør sjelden nærmer rede for de generelle synsmåter som ligger bak den skjønsmæssige bedømmelse av konkrete tilfelle”*.⁴⁵ I den subjektive vurdering skal indgå en analyse af, hvorvidt gerningsmanden med rimelighed kan gøres ansvarlig for de forhold, som har medført handlingen. Andenæs fastslår imidlertid, at såfremt gerningsmanden holder sig inden for den objektive norm for forsvarlig optræden, da må han være fritaget for

⁴² Toftegaard Nielsen, 2013, s. 101-103

⁴³ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 105

⁴⁴ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 105

⁴⁵ Andenæs, 2004, s. 247

vurderingen af: "[...] om han ikke ut fra sine spesielle forutsetninger kunne ha gjort det enda bedre".⁴⁶ Slutteligt anfører Andenæs, at den subjektive bedømmelse har sin væsentligste betydning, når det skal vurderes, hvorvidt der består individuelle undskyldningsgrunde, som kan føre til frifindelse på trods af, at der objektivt er begået en fejl.⁴⁷

Opsummerende kan det på baggrund af ovenstående konstateres, at der ikke foretages en direkte skildring mellem objektiv og subjektiv uagtsomhedsbedømmelse. Ved uagtsomhedsbedømmelsen foretages en vurdering af gerningsmandens agtpågivenhed – hvorvidt denne handler forsvarligt i den pågældende situation – og dernæst en vurdering af, hvorvidt individuelle faktorer påvirker gerningsmandens handlemønster, beslutningsproces eller evner. Såfremt gerningsmanden handler forsvarligt, og der intet ansvar er at pålægge denne for den skete skade, da vil den pågældende som udgangspunkt være ansvarsfri.

2.3.4 Betingelsesteorien

Det forhold der typisk skaber en problematik, når der er tale om strafferetlige handlinger er, hvorvidt en gerningsmands handling vurderes at være årsag til den indtrådte begivenhed. Flere retsteoretikere henser i denne forbindelse til en i tysk og nordisk strafferet ofte anvendt årsagslære, *betingelsesteorien*.

Hurwitz, Waaben og Andenæs behandler alle betingelsesteorien og fastslår, at den ansvarsbegrundende begivenhed skal være en "*conditio sine qua non*", dvs. en nødvendig betingelse for den senere begivenhed, førend der kan konstateres *årsagssammenhæng*.⁴⁸ Sagt på en anden måde: "*En handling H er årsag til en senere begivenhed B, hvis man ikke kan tænke sig H borte – altså ugjort – uden at komme til den fornuftslutning, at B da også ville være udeblevet*".⁴⁹

Der sondres imidlertid ikke mellem hoved- og biårsager i betingelsesteorien, idet alle nødvendige betingelser betragtes som ligestillede. Det udelukker således ikke årsagssammenhæng, at én begivenhed alene fremskynder en anden, eller at den indtrådte begivenhed også har andre medvirkende årsager.⁵⁰

⁴⁶ Andenæs, 2004, s. 247

⁴⁷ Andenæs, 2004, s. 247

⁴⁸ Hurwitz, 1971, s. 164, Waaben, 2015, s. 84 og Andenæs, 2004, s. 127

⁴⁹ Waaben, 2015, s. 84

⁵⁰ Hurwitz, 1971, s. 164 og Waaben, 2015, s. 84

Ved vurderingen af, hvorvidt den ansvarsbegrundende begivenhed er en nødvendig betingelse for den senere begivenhed, er det væsentligt at stille spørgsmålet, hvorvidt følgen ville indtræde, såfremt handlingen ikke foretoges.⁵¹

For at vurdere årsagssammenhængen findes det relevant at drage en sammenligning mellem *det faktiske forløb* og et *tænkt forløb*.⁵² Om det faktiske forløb sammenholdt med et tænkt forløb angiver Waaben, at en domfældelse for uagtsomhed kræver: ”[...] *at retten kan forestille sig en anden handling eller en undladelse som lå inden for tiltaltes muligheder og kunne ventes af ham*”.⁵³

En af de retsteoretikere, som behandler forholdet mellem det faktiske forløb og det tænkte forløb er Sivan Holst, som er en af de nyeste retsteoretikere på området. Han anfører, at det tænkte forløb, som retten skal komme frem til, skal findes med udgangspunkt i den relevante lovbestemmelse, men at der ofte er tale om bestemmelser, der alene beskriver forårsagelsen af et uønsket resultat. Dette er blandt andet tilfældet med straffelovens § 241, som angiver, at den uagtsomme drabsmand ”forvolder en andens død”. Såfremt der tale om sådanne bestemmelser, der alene beskriver forårsagelsen af en begivenhed, da må retten foretage en vurdering af, hvilken alternativ handling gerningsmanden burde have foretaget og derved ikke have udløst den ansvarsbegrundende begivenhed. Retten må således anføre, hvad gerningsmanden skulle have gjort i den pågældende situation.⁵⁴

Opsummerende kan det konstateres, at ved vurderingen af årsagssammenhængen mellem handlingen og den faktisk indtrådte begivenhed, må der stilles spørgsmålstejn ved, hvordan situationen ville se ud, såfremt handlingen ikke foretoges. Dernæst må der tages udgangspunkt i et tænkt forløb, hvor det er væsentligt at vurdere, hvilke alternative handlinger der var til den af gerningsmanden udførte handling. Kunne gerningsmanden ved at opføre sig anderledes have undgået at begivenheden ville indtræde, eller ville begivenheden indtræde uanset, hvilken handling der foretoges?

⁵¹ Andenæs, 2004, s. 127

⁵² Waaben, 2015, s. 84

⁵³ Waaben, 2015, s. 183

⁵⁴ Sivan Holst, 2015, s. 218-219

2.4 Uagtsomhed i særlovgivningen

Det fremgår udtrykkeligt af straffelovens § 19, at uagtsomhed straffes i særlovgivningen - også uden udtrykkelig hjemmel. Spørgsmålet bliver herefter, hvorvidt en uagtsom handling, dømt efter særlovgivningen, ligeledes på den baggrund, vil betegnes som en uagtsom handling efter straffeloven.

Spørgsmålet er ikke et omdiskuteret emne i nyere retsteori, hvilket kan tages som udtryk for, at det er et område, som retsteoretikerne finder svært at behandle. Der er imidlertid flere af de ældre retsteoretikere, som har behandlet spørgsmålet. En af disse er Carl Goos. Han fastslår, at ”[...] det [...] ikke kan sluttes, at den som Politiforseelse strafbare Handling med Nødvendighed må anses som i og for sig retsstridig”.⁵⁵ Som eksempel herpå angiver han, at en gerningsmand ikke kan kendes skyldig i uagtsomt manddrab på baggrund af gifts udlevering.⁵⁶ Heraf kan udledes, at blot fordi en uagtsom handling er strafbar efter særloven, er det ikke ensbetydende med, at den pågældende gerningsmand, uden yderligere vurdering, kan kendes skyldig efter straffeloven. Ifølge Goos kan der således ikke sættes lighedstegn mellem uagtsomhed i særlovgivningen og uagtsomhed i straffeloven.

Alf Ross behandler ligeledes spørgsmålet og omtaler politiforskrifter som eksempel for særlovgivning. Han angiver i den forbindelse, at disse er ”[...] uden betydning for handlingens objektive retsstridighed (uforsvarlighed) i forhold til en vis skade”⁵⁷, og er således enig med Goos.

På samme måde har Carl Torp behandlet spørgsmålet og er, ligesom Goos og Ross, kommet frem til, at præventive love ikke afgør, hvorvidt gerningsmanden bliver ansvarlig for den strafbare handling, som han har foretaget.⁵⁸

I modsætning til de ovenstående retsteoretikere mener Oluf Krabbe, at en uagtsom handling efter præventiv lov ofte også vil være udtryk for, at handlingen kan tilregnes gerningsmanden som uagtsom efter straffeloven.⁵⁹ Krabbe betragter således alle forskrifter ens og vurderer, at såfremt en handling er uagtsom efter én forskrift, da er den også uagtsom efter en anden.

⁵⁵ Goos, Carl: *Den danske strafferets almindelige del, Om Forbrydelsen, 1878*, s. 193-194 (Goos, 1878)

⁵⁶ Goos, 1878 s. 193-194

⁵⁷ Ross, Alf: *Om kriminel uagtsomhed, 1978*, NTFK 1978.69, s. 94 (Ross, 1978)

⁵⁸ Ross, 1978, s. 94

⁵⁹ Krabbe, Oluf H.: *Borgerlig straffelov, 4. udgave, 1947*, s. 139 (Krabbe, 1947)

Som nævnt er spørgsmålet ikke diskuteret særligt i nyere retsteori. Dog har Vinding Kruse i sit værk *Erhvervslivets kriminalitet* kort behandlet emnet og anfører, at uagtsomhedsbedømmelsen ofte er strengere ved særlovsovertrædelser i forhold til straffelovsovertrædelser.⁶⁰ Yderligere anfører hun, at en sammenligning mellem uagtsomhed i særlovgivningen og straffeloven er uhensigtsmæssig, idet ”[...]gerningsindholdene er forskellige[...]”⁶¹. Hun anfører dernæst, at domstolene giver et indtryk af, at de foretager en differentiering ved uagtsomhedsbedømmelsen, idet de ofte ”[...] statuerer uagtsomhedsansvar efter færdselsloven, men frifinder for en samtidig rejst tiltale for uagtsomt manddrab eller uagtsomt legemsbeskadigelse”.⁶² Hertil påpeger hun, at der i disse tilfælde ofte kan pålægges ofrene en vis egen skyld. Heraf kan udledes at Vinding Kruse er af den overbevisning, at domstolene i dag tydeligt skelner mellem uagtsomhed i særlovgivningen og uagtsomhed i straffeloven. Hun er på denne baggrund enig med Goos, Ross og Torp i, at der ikke kan sættes lighedstegn mellem uagtsomhed i særlovgivningen og uagtsomhed i straffeloven.

På baggrund af ovenstående kan der således konstateres en tendens til ikke at betragte de præventive forskrifter som pejlemærker for, hvorvidt der er tale om uagtsomhed i straffeloven. Spørgsmålet bliver herefter, om dette er et udtryk for, at der ved uagtsomhedsvurderingen er tale om forskellige bedømmelser alt efter, hvilken lov eller forskrift der skal dømmes ud fra? Skal der mere til at ifalde strafansvar for uagtsomhed efter straffeloven i forhold til præventive love, eller er uagtsomhedsbegrebet bredere i straffeloven, og derfor nemmere at ifalde ansvar efter, end den præventive lovgivning?

2.5 Forårsagelsesdelikter

Der er tale om et forårsagelsesdelikt, når en bestemmelse kriminaliserer den skade, som en handling har forårsaget.⁶³ Som nævnt i afsnit 1.4 kriminaliserer straffelovens § 241 handlingens følger, idet bestemmelsen straffer det at ”forvolde en andens død”, og § 241 udgør derfor et forårsagelsesdelikt.

⁶⁰ Vinding Kruse, 1983, s. 57

⁶¹ Vinding Kruse, 1983, s. 57

⁶² Vinding Kruse, 1983, s. 58

⁶³ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 49

Toftegaard Nielsen påpeger, at der ved forårsagelsesdelikter kan opstå problemer vedrørende kausalitet og adækvans, såfremt ”[...] *der er afstand mellem gerningsmandens handling og den følge, der betinger strafansvaret*[...]”⁶⁴. Yderligere anføres, at kausalitet- og adækvansproble- mets størrelse afhænger af, hvorvidt der er tale om en handling begået med forsæt eller uagtsomhed. Såfremt der er tale om en forsætlig handling, hvorved der ikke kan konstateres kausalitet eller adækvans, da vil der typisk kunne straffes for forsøg, jf. straffelovens § 21, stk. 2. Hvis der derimod er tale om en handling begået med uagtsomhed, hvor der ikke kan konstateres kausalitet eller adækvans, da vil gerningsmanden skulle frifindes.⁶⁵

2.6 Kausalitet og adækvans

På baggrund af det i afsnit 2.3.2 nævnte, vedrørende kravet om kausalitet og adækvans, findes det relevant yderligere at behandle disse to begreber.

Det fremgår ikke tydeligt af straffelovens bestemmelser, hvorvidt kausalitet kan antages at være et krav for at ifalde straf, idet straffeloven sjældent anvender udtryk som *forårsage* og *årsag*.⁶⁶ I stedet benytter straffeloven sig ofte af andre termer som foreksempel *bevirke* og *forvolde*.⁶⁷

Kausalitet består i at vurdere, hvorvidt en skade er forårsaget ved den konkrete handling. Denne vurdering foretages, ifølge Hurwitz, på baggrund af ”*en konstatering af den objektive sammenhæng mellem skaden og en forudgående handling*”.⁶⁸ Heraf antages derfor, at når en stillingta- gen til den objektive sammenhæng er foretaget, da kan det konstateres, hvorvidt der er kausalitet mellem handlingen og følgen.

Waaben påpeger, at det imidlertid aldrig er lykkedes at udvikle helt skarpe kriterier for, hvornår der kan vurderes at være kausalitet mellem en handling og en følge. Da det ofte er muligt klart at fastlægge, hvorvidt der foreligger kausalitet, da findes det ej heller at være nødvendigt med konkret teori herom.⁶⁹ Såfremt der hersker tvivl om, hvorvidt kausalitet består, da findes det at ”*være rimeligt at en teori ikke sætter et fornuftigt praktisk skøn ud af spiller*”.⁷⁰ Heraf kan

⁶⁴ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 50

⁶⁵ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 50 og Waaben, 2015, s. 89

⁶⁶ Waaben, 2015, s. 82

⁶⁷ Andenæs, 2004, s. 125

⁶⁸ Hurwitz, 1971, s. 162

⁶⁹ Waaben, 2015, s. 83

⁷⁰ Waaben, 2015, s. 83

således konstateres, at det skal være muligt at foretage en konkret vurdering af den enkelte situation for at vurdere kausaliteten.

Som det kan udledes af ovenstående, er der ofte ikke et problem i at fastslå, hvorvidt der foreligger kausalitet mellem den foretagne handling og følgen. Problemet fremkommer derimod ofte i forbindelse med adækvansspørgsmålet.

Adækvans består i, at gerningsmanden skal kunne indse, at hans handling kunne lede til den skete følge. Følgen skal således være objektivt påregnelig.⁷¹ Det kræves imidlertid, at der er en rimelig sammenhæng mellem handlingen og følgen.⁷²

Ved vurderingen af hvilke følger der for gerningsmanden må anses som påregnelige, er det væsentligt at foretage en konkret vurdering ud fra den pågældende situation.⁷³ Hurwitz anfører hertil:

”Det centrale i kravet om adækvans er dog stadig, at følger af en vis usandsynligheds- eller tilfældighedsgrad skal lades ude af betragtning med henblik på [...] strafretlige sanktioner. Der er overvejende enighed om, at bedømmelsen af adækvansen eller påregneligheden ikke skal være bundet til, hvad den handlende person selv regnede med (subjektiv adækvans), men skal bero på et dommerskøn (objektiv adækvans).”⁷⁴

Det må således konstateres, at visse usandsynlige og tilfældige følger ikke kan betragtes som adækvate. Vurderingen af adækvans skal derimod ikke blot foretages ud fra, hvad gerningsmanden selv kunne indse, at hans handling ville medføre, men også ud fra et konkret skøn.

Andenæs anfører om adækvansspørgsmålet, at dette kan opdeles i to. Han angiver, at handlingen på den ene side skal medføre *”[...]en viss risiko for skade, den må ha en viss generell farevoldende evne”*.⁷⁵ Heraf kan udledes, at handlingen skal have en generel risiko for at påføre

⁷¹ Toftegaard Nielsen, 2013, s. 107

⁷² Andenæs, 2004, s. 132

⁷³ Hurwitz, 1971 s. 246

⁷⁴ Hurwitz, 1971, s. 167

⁷⁵ Andenæs, 2004, s. 132

skade. På den anden side ”må risikoen ha realiseret seg på en noenlunde normal måte”.⁷⁶ Forløbet må derfor ikke være realiseret på en atypisk måde og skal være foregået som normalt.

Videre anfører Andenæs, at en lille afvigelse mellem det faktiske forløb og det tænkte forløb ikke medfører, at gerningsmanden bliver ansvarsfri. Såfremt en gerningsmand uagtsomt har udsat andre menneskers liv for fare, begrundet det ikke ansvarsfrihed, at han ikke kunne forudse det hændelsesforløb, der medførte eventuelle tab af menneskeliv.⁷⁷

Der kan forekomme tilfælde, hvor skaden ikke opstår lige efter den skadegørende handling, men hvor der går en vis tid. Vurderingen bliver herefter, hvorvidt skaden kan karakteriseres som så fjern og indirekte, at den ikke kan tilknytte den skadegørende handling som årsag. I den forbindelse anfører Andenæs følgende:

*”Især når det er gått en tid etter den skadegjørende handling slik at situasjonen har stabilisert seg, og det så er en ny selvstendig årsak som griper inn, vil denne for den umiddelbare betraktning dominere bildet så sterkt at det ikke føles naturligt å strekke det strafferettslige ansvar for den første handling så langt”.*⁷⁸

Andenæs illustrerer således, at såfremt der, mellem den skadegørende handling og følgen, indtræder en ny og selvstændig årsag til følgen, da vil det være svært at anse den første handling som årsag til denne. Derved vil det strafferetlige ansvar ikke kunne tilknyttes den første handling.

Det er diskuteret i teorien, hvorvidt der er behov for at bibeholde et adækvanskrav. Waaben udviser utilfredshed med, at manglende adækvans kan medføre frifindelse af gerningsmanden, idet en subjektiv begrundelse ikke bør være tilstrækkelig til at opnå straffrihed.⁷⁹ Imidlertid fastslår han også, at der ved uagtsomhedsbedømmelser kræves en adækvansvurdering for at afgøre, hvorvidt gerningsmanden med rimelighed kan påregne følgen og handle herefter.⁸⁰

⁷⁶ Andenæs, 2004, s. 132

⁷⁷ Andenæs, 2004, s. 134

⁷⁸ Andenæs, 2004, s. 135

⁷⁹ Waaben, 2015, s. 87

⁸⁰ Waaben, 2015, s. 88

2.7 Egen skyld og accept af risiko

Som belyst i foregående afsnit er det gerningsmandens forhold, der primært lægges vægt på i uagtsomhedsbedømmelsen. Dog er det ikke muligt at komme uden om forurettedes egne forhold, hvor der særligt henses til vedkommendes egen skyld og accept af risiko.

Egen skyld består i forurettedes medvirken til en hændelse, som vurderes at have haft så væsentlig betydning for den skete skade, at den må betragtes som værende uforsvarlig.⁸¹ Forurettede skal således have bidraget til sit eget skadesforløb.

Forurettedes udviste egen skyld har betydning for strafudmålingen. I tilfælde hvor forurettede har udvist en grovere form for egen skyld, er der en tendens til, at tiltalte skal dømmes mildere end i tilfælde, hvor forurettedes udviste egen skyld er af mindre betydning.⁸² Jens Feilberg Jørgensen anfører, at retspraksis kan:

*”[...] beskrives derhen, at kun hvis skaden i overvejende grad kan tilskrives skadelidtes adfærd, er der mulighed for at frifinde den anden part. Hvis gerningsmandens og ofrets bidrag til begivenhedsforløbet er af samme størrelse, vil der være en tendens til at domfælde”.*⁸³

Yderligere anføres at ”Kun i tilfælde, hvor afdødes egen adfærd har været eneste årsag eller den dominerende medvirkende årsag, frifindes”.⁸⁴ Det skal imidlertid påpeges, at det ikke kan udledes af Feilberg Jørgensens anførte, at egen skyld altid vil have indflydelse på strafudmåling.

En anden måde, hvorpå forurettede kan medvirke til følgen, er ved accept af risiko. Dette består i, at forurettede i sin handling accepterer muligheden for en senere indtrådt følge.⁸⁵

Feilberg Jørgensen anfører til accept af risiko, at på trods af at en forurettet ved sin adfærd medvirker til en følge, da vil dette ikke bevirke, at gerningsmanden skal frifindes, idet der alene er tale om, at forurettede foranlediger følgen, men ikke forårsager den.⁸⁶ Slutteligt konkluderer Feilberg Jørgensen, at det ”Strafferetligt antages, at ofrets accept af risiko er uden betydning”⁸⁷,

⁸¹ Jørgensen, Jens Feilberg: *Nogle årsagsproblemer indenfor strafferetten*, 1972, NTFK 1972.264, s. 271 (Feilberg Jørgensen, 1972)

⁸² Feilberg Jørgensen, 1972, s. 275-276

⁸³ Feilberg Jørgensen, 1972, s. 273

⁸⁴ Feilberg Jørgensen, 1972, s. 274

⁸⁵ Feilberg Jørgensen, 1972, s. 276

⁸⁶ Feilberg Jørgensen, 1972, s. 276

⁸⁷ Feilberg Jørgensen, 1972, s. 276

og det må heraf konstateres, at accept af risiko ikke vurderes at have nogen betydning for strafudmålingen.

Kapitel 3

Domsanalyse

Dette kapitel vil analysere og behandle gældende retspraksis på området, for derefter at foretage en sammenligning af paralleller der kan drages til 'fyrværkeri-dommen'.

3.1 UfR 2016.3839 VL – 'Fyrværkeri-dommen'

3.1.1 Sagens faktiske omstændigheder: *Straffesag*

Sagen består af 2 episoder som i denne afhandling vil blive behandlet hver for sig.

Første episode har sin start til en juleafslutning i B's firma, hvor B spørger N, om N kan skaffe noget fyrværkeri. Fyrværkeriet skulle være mere vildt, end hvad der kunne købes ved en almindelig forhandler, og det skulle give et ordentlig knald. Den 25. december år 2014 kontakter N en bekendt, og den 27. december år 2014 opdager han, at der ligger en pose med to 6" krysantembomber i hans bagagerum. N satte herefter posen ude på arbejdspladsen og meddelte B, at der stod en pose til ham. Nytårsaften er B samlet med sin kone, børn og gode venner. B er imidlertid syg, hvorfor han ikke drikker alkohol. B var glad for fyrværkeri, og kl. 23 gik han ud for at affyre nytårskrudt. B tager krysantembomben og placerer den i affyringsrøret. Der lyder et højt brag, B flyver to meter op i luften og bliver slynget tilbage. B's kammerat løber ned til B, men kan konstatere, at førstehjælp ikke er nødvendigt på grund af B's tilstand. B blev senere erklæret død på stedet af paramedicinere.

Den anden episode udspiller sig, da fire kammerater nytårsaften ved årsskiftet 2014/2015, kommer slemt til skade ved affyring af en 8" krysantembombe. De var alle til nytårsaften ved K, og omkring midnatstid gik de ud for at affyre fyrværkeri. M havde en krysantembombe med, som var købt af den tiltalte, og krysantembomben blev placeret i et affyringsrør, som var hjemmelavet på A's arbejdsplads. Under konstruktionen af røret havde der været diskussion vedrørende rørets dimensioner, men A lavede røret ud fra sin smedeerfaring. I forbindelse med antændelsen af luntten, tændte K lommelygten på sin telefon og lyste, således at M nemmere kunne se luntten. Det næste der skete var, at K så et lysglimt og han, og de andre, blev kastet tilbage. Ulykken medførte, at M og A afgik ved døden, K mistede begge øjne og G mistede et øje og fik skader på kind, lunger og næse.

En senere erklæring, lavet vedrørende begge episoder og udarbejdet af kriminaltekniker Kim Larsen, viste, at affyringsrørene var intakte, hvorfor han vurderede, at luntten måtte være blevet forbigået, hvilket havde resulteret i, at stupinen var blevet antændt direkte. Dette havde medført, at krysantembomberne sprængtes straks. Yderligere vurderede Kim Larsen, at der havde været en blokering

over røret, som gjorde, at krysantembomben ikke fløj op i luften som tilsigtet, men derimod sprang i jordhøjde og hertil, at denne blokering kunne have været en person, der stod foroverbøjet over røret. Dernæst fastslog han, at der umiddelbart ingen konstruktionsfejl var på rørene. Til krysantembomber generelt påpegede han, at det alene er fyrværkere med godkendelse fra Beredskabsstyrelsen, der må affyre disse, at der altid er advarselsmarkater på krysantembomberne, og at dette også var tilfældet på den krysantembombe, de fandt i B's bil i forbindelse med episode 1.

Kaptajn E. Dalsgaard, ansat ved Ammunitionsrydningstjenesten, havde ligeledes foretaget en vurdering af hændelserne, hvor han konstaterede, at *"[...] man har stået omkring røret for at tænde lunten og enten har antændt stupinen direkte eller tændt lunten tæt på stupinen, så ofrene ikke har nået at trække hovederne til sig"*. I den forbindelse påpegede E. Dalsgaard også, at der ikke ville være indtrådt store skader, såfremt de forurettede havde siddet på hug og antændt lunten i stedet. Han fastslog imidlertid, at ofrene formentlig ikke havde opført sig anderledes, end andre personer, uden kendskab til krysantembomber, ville have gjort. Yderligere påpegede E. Dalsgaard, at antændelse af krudt i beruset tilstand vil have indflydelse på affyringen.

3.1.2 Påstande

Tiltalte er tiltalt for i alt fire forhold, heriblandt straffelovens §§ 241 og 249 ved, under særligt skærpende omstændigheder, at have forvoldt B, M og A's død, samt pådraget G og K betydelige skader. Der er rejst yderligere rejst tiltale for overtrædelse af straffelovens § 252, fyrværkeriloven samt våbenbekendtgørelse, men disse bliver ikke behandlet yderligere, jf. afsnit 1.4.

3.1.3 Byrettens afgørelse

På baggrund af forklaringer samt SMS-korrespondancer, lægger byretten til grund, at det var den tiltalte, der overdrog krysantembomberne til N og M. Dernæst findes det væsentligt, at der var tale om meget kraftige krysantembomber, som er særdeles farlige i ukyndiges hænder, *"[...] hvilket tiltalte som sælger af bomberne vidste eller burde vide"*.

Retten vurderer på den baggrund, at tiltalte må kunne påregne, *"[...] at der kunne opstå en overhængende fare for personer ved at overlade bomberne i ukyndiges hænder [...]"*, idet muligheden for forveksling af lunte og stupin, samt forkert antændelse, er til stede.

På den baggrund finder retten, at tiltalte, ved at have overdraget krysantembomberne, har udvist en sådan grad af uagtsomhed, at han findes at være skyldig efter straffelovens §§ 241 og 249. Retten finder ikke, at egen skyld fra de afdøde eller de øvrige forurettede kan føre til et andet resultat i denne forbindelse.

3.1.4 Landsrettens afgørelse

I landsretten anfører E. Dalsgaard, at ofrene med stor sandsynlighed har antændt stupinen direkte eller antændt luntten tæt på stupinen, hvilket har medført, at opskudsladningen er blevet øjeblikkeligt antændt. Dette forårsagede, at krysantembomben straks ramte de afdøde i hovedet, hvilket medførte afrivning/gennembrydning af hovederne. Kollisionen mellem krysantembomben og hovederne antændte bombens indhold, hvilket resulterede i øjensskader etc. på de overlevende. Hertil konstaterer E. Dalsgaard, at for at pådrage sig de konstaterede skader kræves det, at hovederne har været inde over røret.

På samme måde som byretten, lægger landsretten til grund, at den tiltalte har overdraget de tre krysantembomber til henholdsvis N og M.

Landsretten fastslår, at krysantembomber á 6" og 8" begge er forbundet med stor farlighed ved anvendelse, og eftersom at *"Dødsfaldene og de betydelige legemsskader i forhold 2 og 3 er en følge af anvendelsen af disse luftbomber [...]"* tiltræder landsretten *"[...] at en sådan følge ikke kan anses som upåregnelig."* I den forbindelse konstaterer landsretten, at tiltalte indså eller burde have indset, at krysantembomberne kunne forårsage dødsfald eller alvorlige legemsskader, hvorfor de stadfæster byrettens dom for så vidt angår straffelovens §§ 241 og 249.

3.2 UfR 1952.600 VL – 'Fastelavns-dommen'

3.2.1 Sagens faktiske omstændigheder: *Erstatningssag*

Sagen omhandler den 11-årige Robert Klavsén, sagsøger, der sammen med sin bror og en kammerat var ude at rasle. Af de indsamlede penge købte de fyrværkeri af sagsøgte. Robert antændte et kanonslag i forgangen i familiens bolig, hvorefter han smed dette ud gennem en ituslået rude, så det landede på trappetrinnet ude foran døren. Kanonslaget eksploderede imidlertid ikke, hvorfor Robert stak hovedet ud gennem ruden. Herefter indtraf eksplosionen, og Roberts højre øje blev så slemt beskadiget, at han næsten mistede synet.

3.2.2 Påstande og anbringender

Sagsøger har anført, at skaden er forvoldt ved antænding af et af de hos sagsøgte indkøbte kanonslag. Hertil anføres, at sagsøgte har gjort sig skyldig i et uforsvarligt og erstatningsforpligtende forhold, idet han har overladt fyrværkeri til en ung under 18 år, hvilket er ulovligt efter lov nr. 174 af 31. marts 1926, brandpolitiloven, § 21, hvorfor sagsøgte må findes at være erstatningsansvarlig for de påførte skader.

3.2.3 Landsrettens afgørelse

På baggrund af sagens oplysninger, samt de afgivne vidneforklaringer, finder landsretten det godtgjort, at skaden er forvoldt ved antænding af et kanonslag indkøbt hos sagsøgte. Imidlertid finder landsretten ikke, at sagsøgtes overtrædelse af brandpolitilovens § 21 har nogen betydning for erstatningsspørgsmålet, idet skadens indtræden ikke findes at *"kunne tilregnes sagsøgte som en påregnelig følge af det af ham foretagne salg"*. På den baggrund frifindes sagsøgte som erstatningsansvarlig for Roberts skader.

3.2.4 Sammenligning med 'fyrværkeri-dommen'

Det skal påpeges, at der i 'fastelavns-dommen' er tale om en erstatningssag, men det findes fortsat muligt at drage paralleller til 'fyrværkeri-dommen'. Begge domme omhandler salg af ulovligt fyrværkeri med alvorlige skader til følge, og deraf et forsøg på at gøre sælgeren af dette ulovlige fyrværkeri ansvarlig for de indtrådte skader. Dernæst skal det påpeges, at 'fastelavns-dommen' er fra år 1952, hvorfor retstilstanden kan have udviklet sig med tiden.

I 'fastelavns-dommen' er en situation, hvor sælger bliver frifundet, da skaderne ikke vurderedes at måtte være påregnelige for ham. I 'fyrværkeri-dommen' derimod vurderes det, at sælger

måtte indse, at skaderne var påregnelige, hvorfor han kendes skyldig i uagtsomt manddrab efter straffeloven.

De skader, der forekommer i 'fastelavns-dommen' – at Robert fik et slemt beskadiget øje og hertil næsten mistede synet – må være af mindre omfang end skaderne i 'fyrværkeri-dommen', hvor tre personer afgår ved døden, og to får alvorlige skader. Køberen af det ulovlige fyrværkeri i 'fastelavns-dommen' er en ung dreng under 18 år, hvilket umiddelbart må antages at medføre et skærpet ansvar for sælgeren. Alligevel bliver sælgeren frifundet for erstatningsansvar. I 'fyrværkeri-dommen' sælges der til voksne mennesker. Efter en almindelig fornuftsslutning må det antages, at voksne mennesker er i stand til selv at kunne tage ansvar for deres handlinger. Af den grund bør det umiddelbart medføre, at sælger ikke skal stå til ansvar for voksne køberes egne handlinger. Alligevel ses det, at sælger drages til ansvar for disse i 'fyrværkeri-dommen', idet salget bliver betragtet som værende baggrund for de indtrådte skader, der, efter rettens vurdering, anses som værende påregnelige som følge af salget. Med i vurderingen tages ikke købernes egen skyld, og sælger bliver på den baggrund kendt skyldig, uden at købernes egne handlinger tillægges betydning. Sælger kendes ikke erstatningsansvarlig i 'fastelavns-dommen', da skaderne ikke vurderes at være en påregnelig følge af hans salg.

På baggrund af det netop anførte må det antages, at uagtsomhedsvurderingen ikke er lige så streng i denne konkrete erstatningssag, som 'fyrværkeri-dommen' har fastslået, at den bør være i straffesager.

3.3 UfR 1997.1414 VL – 'Heroinindsprøjtningen'

3.3.1 Sagens faktiske omstændigheder: *Straffesag*

Dommen omhandler en situation, hvor tiltalte havde givet sin kammerat, N, en indsprøjtning med heroin, hvoraf N afgik ved døden. Tiltalte og N havde boet sammen i starten af 1990'erne, hvor tiltalte selv misbrugte heroin. Ifølge den tiltalte røg N dengang hash, og sniffede/spiste en gang imellem amfetamin og muligvis også heroin. Tiltalte og N havde i årenes løb jævnlige haft kontakt med hinanden, og de havde en aftale om at mødes den 23. januar år 1996. Her fik tiltalte indtrykket af, at N var nedtrykt, samt at han havde problemer i hjemmet. Dagen efter skulle tiltalte have udleveret sin daglige metadon, og på denne dag fulgte N med ham. Han spurgte efterfølgende tiltalte, om han kunne skaffe ham noget heroin, da han havde brug for "*at kokse ud*" i nogle dage. Dette afslog tiltalte, hvorefter N selv tog afsted og skaffede heroin. Da N kom tilbage til tiltalte, medbragte han 8 salgspakker heroin. N tabte dog cirka halvdelen af heroinen på gulvet, hvorefter der, ifølge tiltaltes forklaring, ikke kunne have været mere end 3-4 pakker tilbage. De hjalp hinanden ad med at blande stoffet, men da N aldrig før havde prøvet at indsprøjte heroin, hjalp tiltalte ham med injektionen. N udtrykte herefter "*Øj, det virker*", og et par timer senere faldt tiltalte i søvn. Da han cirka 3-4 timer senere vågnede, opdagede han, at N var stiv og kold, hvorfor han tilkaldte en ambulance.

Der var i retten fremlagt en erklæring fra vidne, overlæge Ole Fendinge Olsen, hvori det var anført, at: "*et standard salgsbrev svare til 50 mg. heroin af den mest almindelige styrke 40 %.*" Mængden af heroin fundet i afdøde N's blod svarede til 6-8 salgsbreve af almindelig styrke. Dernæst anførte Ole Fendinge Olsen, at ikke-tilvænnede personer ville kunne tåle i et omfang af 1-3 salgsbreve af almindelig størrelse med sædvanlig styrke, og at der ved indtagelse af 3 salgsbreve vil være risiko for dødsfald.

3.3.2 Påstande

Principalt var der i sagen rejst tiltale for overtrædelse af straffelovens § 241 for uagtsomt at have forvoldt N's død, da tiltalte havde indsprøjtet heroin i N svarende til 6-8 salgsbreve. N afgik deraf ved døden. Subsidiært blev der rejst tiltale efter straffelovens § 252, stk. 1, men dette vil ikke kommenteres yderligere, jf. afsnit 1.4.

3.3.3 Byrettens afgørelse

Der lægges i byretten vægt på erklæringen fremlagt af Ole Fendinge Olsen, hvoraf det fremgår, at der ved indtagelse af 3 salgsbreve af almindelig styrke er risiko for dødsfald ved intravenøs indtagelse, samt at der sandsynligvis er indsprøjtet en tilsvarende mængde i afdøde, og muligvis også mere end blot mængden svarende til 3 salgsbreve.

Yderligere lægger retten vægt på, at tiltalte er erfaren heroinmisbruger, og derfor ikke bør være i tvivl om effekten af heroin på ikke-tilvænnede personer, samt hvordan dosering skal foretages og koncentration af heroin skal være. Retten er af den overbevisning, at tiltalte måtte have indset, at den indsprøjtede mængde heroin kunne være livsfarlig for N, og på denne baggrund dømmer byretten i overensstemmelse med anklageskriftet, hvorfor tiltaltes findes skyldig i uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241.

3.3.4 Landsrettens afgørelse

Landsretten dømmer tiltalte skyldig efter straffelovens § 241 med henvisning til de i byretten anførte grunde. Endvidere lægger landsretten til grund, at der på baggrund af lægeoplysningerne ikke er tvivl om, at N's død uagtsomt er forvoldt af tiltalte på grund af indsprøjtningen.

3.3.5 Sammenligning med 'fyrværkeri-dommen'

I 'heroinindsprøjtningen' er det den tiltalte, der injekterer heroin i N efter opfordring fra N. Ved en fejl indsprøjtes der en større mængde end tiltænkt, hvilket medfører, at N et par timer senere afgår ved døden. Tiltalte kendes skyldig i uagtsomt manddrab, jf. straffelovens § 241, i både byret og landsret. I 'heroinindsprøjtningen' er det den tiltalte der foretager den aktive handling, som medfører N's død. I 'fyrværkeri-dommen' er det tiltalte der sælger krysantembomber til flere personer. Herefter stopper tiltaltes involvering, og det er købernes egne handlinger, der fører til de skete skader. Der er således ingen direkte aktiv handling fra tiltaltes side i forbindelse med skaderne. Dog kendes han alligevel skyldig i uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241.

Baggrunden for sammenligning af disse domme er, at tiltalte i 'heroinindsprøjtningen' er den person, der foretager den aktivt dræbende handling. Denne handling foretages på opfordring fra afdøde selv, vedvelvidende, at der er visse risici forbundet hermed. I 'fyrværkeri-dommen' er det derimod de afdøde og de tilskadekomne, der aktivt foretager den skadegørende handling, hvor tiltalte alene foretager en handling forudgående for den skadegørende. De afdøde er velvidende om, at krysantembomber er ulovlige, og at affyring heraf kan være farligt.

I 'fyrværkeri-dommens' episode 1 ses yderligere at være et mellemlid mellem tiltaltes handling og den indtrådte følge. På trods heraf kendes tiltalte skyldig i uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241, på samme måde som tiltalte i 'heroinindsprøjtningen', hvor tiltalte udgør det aktive led for følgen. Det kan på baggrund heraf konstateres, at straf efter straffelovens § 241 ikke er betinget af, at gerningsmanden har deltaget aktivt i den skadegørende handling.

Situationen i 'heroinindsprøjtningen' angår N, der køber heroin og beder tiltalte om at hjælpe ham med injektionen, velvidende om farligheden, hvorefter tiltalte injekterer heroinen i N, ligeledes med bevidsthed om farlighed og risici. I 'fyrværkeri-dommen' er derimod en situation, hvor tiltalte sælger ulovligt fyrværkeri, og køberne derefter selv opsøger dette - velvidende at krysantembomber er ulovlige, farlige og indebærer visse risici. Køberne affyrer efterfølgende krysantembomberne uden videre indblanding fra sælger. Den uagtsomme handling der udvises i 'heroinindsprøjtningen', består i et uheld, idet tiltalte ikke var bevidst om den præcist injekterede mængde heroin. I 'fyrværkeri-dommen' affyrer køberne selv krysantembomberne. Tiltalte har ingen indflydelse eller viden om, hvordan affyringen af disse foregår, hvorfor han ikke aktivt deltager i den skadegørende handling. Alligevel vurderes hans sælgende handling som værende uagtsom, da bevidstheden om krysantembombernes farlighed anses som værende tilstrækkelig til at statuere et uagtsomhedsansvar.

På baggrund af ovenstående kan det konstateres, at uagtsomhedsansvaret i de to domme strækkes vidt, idet der i 'heroinindsprøjtningen' dømmes for uagtsomt manddrab ved en aktivt skadegørende handling, hvorimod der i 'fyrværkeri-dommen' dømmes for uagtsomt manddrab ved en forudgående uagtsom handling. Heraf kan således antages, at der ikke for at blive dømt for uagtsomt manddrab kræves, at den uagtsomme handling ligger i direkte tilknytning til den forvoldte død.

3.4 UfR 1998.427 HR - 'Russisk roulette-dommen'

3.4.1 Sagens faktiske omstændigheder: *Straffesag*

Sagen involverede to tiltalte, T1 og T2, der sammen med en tredje, afdøde A, havde opholdt sig i en lejlighed. T1, fremover benævnt tiltalte, findes at være den relevante for denne afhandling. Tiltalte havde fundet en revolver, som han sad og legede med. På et tidspunkt lagde han revolveren på bordet for derefter at hente en vandpibe, tobak og noget hash. Da han kom tilbage til bordet, tog han igen revolveren og spændte hanen, så han kunne dreje tromlen på revolveren, hvorefter der faldt 5 patroner ud af tromlen. Tiltalte sagde til A, at der nu kun var én patron tilbage i hylstret, hvorefter han drejede tromlen tre gange, tog løbet i munden og spurgte A ”*Skal jeg eller vil du?*”. Til dette responderede A ved at vinke revolveren over til sig. Revolveren var fortsat ladet og med en spændt hane. Tiltalte begyndte herefter at blande tobak, hvorfor han ikke så, hvad A foretog sig med revolveren. Pludseligt hørte tiltalte et skud. Han opfattede først, hvad der var sket, da han så blodet løbe fra et sår i A's tinding.

Tiltalte forklarede, at han ikke var beruset, men formentlig påvirket af amfetamin. Der havde ikke tidligere mellem A og tiltalte været talt om at spille russisk roulette eller om at begå selvmord, og tiltalte mente ikke, at A havde været i tvivl om, hvorvidt der fortsat var en patron i hylstret. Tiltalte gik i panik, da han fandt ud af, at A var død, og herefter ville han bare væk fra stedet.

T2 forklarede, at hun var tilstede under hele episoden i lejligheden. Hun så tiltalte tage revolveren, tage 5 patroner ud af hylstret og lade denne. Tiltalte spurgte A, om han ville være med på legen. Der blev ikke nævnt ordet roulette, men T2 mener, at dette var underforstået. Herefter puttede tiltalte revolveren i munden og sagde, ”*Vil du eller skal jeg?*” til A. A vinkede revolveren over til sig, hvorefter han førte denne op til tindingen og skød.

3.4.2 Påstande

Tiltalte er tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 252 og § 241, og anklagemyndigheden har nedlagt påstand om fængselsstraf. For så vidt angår tiltalen efter straffelovens § 252 vil dette ikke blive yderligere belyst, jf. afsnit 1.4.

3.4.3 Byrettens afgørelse

Byretten finder det godtgjort, at tiltalte ladede revolveren med 6 patroner, men lod 5 patroner falde ud af tromlen, således der kun var én tilbage. Derudover findes det ubetænkeligt, at tiltalte opfordrede A til at deltage i russisk roulette, idet tiltalte spurgte A om han ”ville være med på legen”, dog uden at ordet *roulette* blev anvendt. Ligeledes findes det godtgjort, at tiltalte drejede

tromlen tre gange, hvorefter han spændte hanen, tog revolveren i munden og sagde til A, ”*Skal jeg eller vil du?*”. A tog derpå revolveren og affyrede denne mod tindingen med den konsekvens, at han afgik ved døden.

Byretten afsiger dom med dissens. To domsmænd finder, for så vidt angår tiltalen for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241, at tiltalte har opfordret A til at deltage i russisk roulette, og at det må have stået tiltalte klart, at ”*[...] der var åbenbar risiko for, at A ville følge opfordringen til at lege ”russisk roulette” ved at affyre revolveren mod sig selv*”, og at tiltalte i den forbindelse har udvist:

”[...] en sådan grad af uagtsomhed, at han [...] må anses skyldig i overtrædelse af straffelovens § 241. Det bemærkes herved, at der findes at være den fornødne årsagsforbindelse mellem tiltaltes handlemåde og den indtrådte følge, A’s død, uanset at A selv affyrede revolveren.”

En domsmand finder derimod ikke, at A’s død kan tilregnes tiltalte som uagtsom, idet han ikke må kunne forventes at have forudset en så usandsynlig og fjerntliggende følge.

Der afsiges dom efter stemmeflertallet, hvorfor tiltalte blandt andet dømmes for uagtsomt manddrab, jf. straffelovens § 241.

3.4.4 Landsrettens afgørelse

På baggrund af det af byrettens flertal anførte finder landsretten, at tiltalte er skyldig i uagtsomt manddrab, jf. straffelovens § 241.

3.4.5 Højesterets afgørelse

Højesterets domsafsigelse afsiges ligeledes med dissens. Fem ud af syv dommere anfører, at ”*[...] tiltalte ved den udviste adfærd har handlet uagtsomt i relation til A’s død, uanset at A selv affyrede revolveren. Vi tiltræder derfor, at tiltalte også er fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 241*”.

En dommer udtaler ”*[...] at A selv har foretaget den afgørende handling, der førte til hans død [...]*”, hvorfor han mener, at tiltalte bør frifindes for overtrædelse af straffelovens § 241.

En anden dommer udtaler, at selvom tiltalte opfordrer A til at deltage i russisk roulette kan ”*[...] han have forestillet sig, at A havde andre hensigter med at vinke revolveren over til sig end at*

affyre den mod sig selv.”, og mener således ikke, at A’s død kan tilregnes tiltalte som uagtsom, hvorfor han bør frifindes for overtrædelse af straffelovens § 241.

Der afsiges dom efter flertallet, hvorfor tiltalte blandt andet dømmes for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241.

3.4.6 Sammenligning med ’fyrværkeri-dommen’

I ’russisk roulette-dommen’ er situationen den, at tiltalte opfordrer A til deltagelse i russisk roulette ved at bruge ordene ”vil du eller skal jeg?”, og i den forbindelse overlevere revolveren til A. A tager herefter revolveren og affyrer denne mod tindingen med døden til følge. I ’fyrværkeri-dommen’ forekommer der en situation, hvor tiltalte sælger krysantembomber til køberne, hvorefter de affyrer disse med blandt andet døden til følge.

Dommene er til genstand for sammenligning, idet der i begge tilfælde er tale om en person, der overdrager et ulovligt og farligt middel, hvorefter modtageren selv foretager den afgørende skadegørende handling.

I ’russisk roulette-dommen’ foretager A selv aktivt den skadegørende handling velvidende, at der fortsat var én patron i hylstret. Han måtte derfor indse en risiko for, at revolveren ville affyre denne patron. I ’fyrværkeri-dommen’ affyrer køberne selv krysantembomberne, velvidende at disse er farlige. Dog affyres disse ikke med en forventning og åbenlys risiko for, at døden vil indtræffe. Eftersom køberne ikke kan vurderes at betragte affyringernes resulterede dødsfald som forventelige, kan det så forventes, at en sælger af krysantembomberne vil forvente dette? Her må inddrages kriminaltekniker Kim Larsen og E. Dalsgaards konklusioner, hvori de anfører, at såfremt krysantembomberne var affyret korrekt, samt hovederne ikke havde været placeret inde over bomberøret, da ville skaderne ikke være sket. Eftersom det konkluderes af sagkyndige, at skaderne ikke var indtruffet, såfremt køberne havde behandlet fyrværkeriet korrekt, da må det antages, at en sælger ej heller vil kunne forudsige dødsfald ved affyring.

Yderligere ses det i begge domme, at der forekommer en betydelig udvist egen skyld fra de afdøde og tilskadekomne. I ’russisk roulette-dommen’ blev dommen afsagt med dissens i byret og højesteret. Såvel byret som højesterets dissenser relaterer sig til A’s udviste egen skyld og en diskussion af betydningen heraf. Byrettens mindretal anfører, at A’s død må være en fjerntliggende og usandsynlig følge for den tiltalte. Højesterets mindretal lægger vægt på, at A

selv foretager den afgørende handling, som medfører døden. Dog afsiges dom efter stemmeflertallet, hvorfor A's udviste egen skyld ikke tillægges afgørende vægt ved domsafsigelsen. Yderligere må det påpeges, at hverken byret, landsret eller højesteret inddrager A's accept af risiko ved at affyre en revolver, hvori han er bekendt med, at der er en patron. Derfor må det antages, at dette ej heller tillægges betydning ved domsafsigelsen. I 'fyrværkeri-dommen' fastslår landsretten, at tiltaltes handling er af en så grov og faregørende karakter, at de afdøde og de tilskadekomnes egen skyld ikke tillægges nogen betydning.

Det kan ud fra ovenstående analyse af de to domme antages, at egen skylds-vurderingen ikke tillægges afgørende vægt, såfremt der er tale om særlige situationer, som indebærer visse faremomenter.

3.5 TfK 2000.462 – 'Narkoselægen'

3.5.1 Sagens faktiske omstændigheder: *Straffesag*

Den 2. februar år 1998 blev N indlagt på grund af blod i urinen. Han skulle have en kikkertundersøgelse, og det besluttes at foretage en operation i fuld bedøvelse. Tiltalte, som er anæstesilæge, bliver tilkaldt sammen med en narkosesygeplejerske. Efter operationen bliver N kørt til intensivafdelingen, hvor det besluttes, at N fortsat skal have ilttilskud via et befugtningsanlæg. En social- og sundhedsassistent hentede materiellet hertil og samlede dette på stuen, hvorefter tiltalte forbandt slangen med den tube, der skulle tilkobles N's hals. Få minutter senere døde N. En senere undersøgelse viste, at der manglede et T-stykke i slangeforbindelserne. Dette gjorde, at udåndingsluft ikke kunne komme ud af apparaturet, hvorfor trykket i N's lunger steg og medførte, at hans lunger perforerede.

En senere obduktionserklæring af N viste, at der ikke var tegn på, at tuben var nedlagt forkert eller havde frembragt læsioner. Den var derimod korrekt placeret, og dødsårsagen måtte på den baggrund konstateres at være overtryk i luftvejende, hvilket medførte luftudtrængning i bryst- og bughule samt underhud.

Retslægerådet afgav en erklæring på baggrund af hændelsen. Heri blev fastslået, at anæstesilægen burde have sikret, at luftslangen var korrekt samlet og yderligere, at det findes at være relativt let at vurdere, hvorvidt denne er samlet korrekt. Dernæst at den hændte komplikation er en velkendt komplikation, og samtidig en komplikation alle anæstesilæger frygter. De konstaterede imidlertid også, at der ikke forelagde generelle forskrifter for kontrol af disse samlinger, og at det er afdelingslederen, der havde ansvaret for, at der forelagde de nødvendige instrukser hertil.

3.5.2 Påstande

Den tiltalte er blandt andet tiltalt for uagtsomt manddrab, jf. straffelovens § 241, ved ikke at have sikret sig, at befugtningsanlægget var samlet korrekt.

3.5.3 Byrettens afgørelse

Byretten afsiger dom med dissens. To ud af tre dommere lægger vægt på, at befugtningsanlægget er et almindeligt brugt apparatur, som ofte samles og tilsluttes - også uden overværelse af en læge, og det var således tilfældigt, at tiltalte befandt sig og tilsluttede slangen på sygestuen på det pågældende tidspunkt. Dernæst finder dommerne det væsentligt, at social- og sundhedsassistenten, som havde samlet og meldt befugtningsanlægget klar, var en erfaren sygehjælper. At tiltalte ikke kontrollerede slangens samling findes ikke at være tilstrækkeligt til at fastslå, at tiltalte havde gjort sig skyldig i tiltalen, hvorfor tiltalte frifindes.

En dommer finder det væsentligt, at tiltalte havde det lægelige ansvar for behandlingen, og det er velkendt, at et manglende T-stykke udgør en fatal fejl, samt at denne komplikation er en frygtet en af slagsen. På den baggrund finder en dommer tiltalte skyldig efter tiltalen.

Der afsiges dom efter stemmeflertallet, hvorfor tiltalte bliver frifundet for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241.

3.5.4 Landsrettens afgørelse

I landsretten afsiges der ligeledes dom med dissens. Fire dommere finder det væsentligt, at tiltalte ikke sikrer, at det samlede apparat var samlet korrekt, forinden hun tilsluttede dette til tuben. Dernæst at komplikationen er en velkendt og frygtet komplikation. På den baggrund finder disse dommere, at tiltalte har udvist en sådan uagtsomhed, at hun dømmes efter straffelovens § 241.

To dommere fastslår, at ”[...] slangerne var monteret ukorrekt uden brug af T-stykke, men tiltalte har ikke ved denne fejl udvist et uagtsomt forhold, som kan straffes efter straffelovens § 241”. På den baggrund må det konstateres, at de to dommere vurderer, at tiltaltes handling ikke udgør uagtsomhed i en sådan grad, at der kan straffes efter straffelovens § 241. De to dommere frifinder tiltalte for uagtsomt manddrab.

Der afsiges dom efter stemmeflertallet, hvorfor tiltalte bliver dømt for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241.

3.5.5 Sammenligning med 'fyrværkeri-dommen'

I 'narkoselægen' er situationen, at en narkoselæge ordinerer ilttilskud til patienten N via en luftfugter. En social- og sundhedsassistent henter og samler luftfugteren og overleverer denne til den tiltalte, som tilkobler denne til N. Den tiltalte dømmes for uagtsomt manddrab ved ikke at have sikret, at luftfugteren var samlet korrekt. I 'fyrværkeri-dommen' er situationen, at tiltalte sælger krysantembomber til køberne, hvorefter køberne affyrer disse med døden til følge.

Den tiltalte tilkobler luftfugteren til N, hvorfor N's død kan betragtes som værende et direkte resultat af den tiltaltes handling. I 'fyrværkeri-dommen' affyrer køberne selv fyrværkeriet, hvorfor deres død og tilskadekomst er et resultat af egne handlinger og således ikke et direkte resultat af tiltaltes salg. Eftersom køberne har erhvervet krysantembomberne fra tiltalte, da kan købernes død alene betragtes, som et resultat af en af tiltalte tidligere foretaget handling.

I begge domme ses at være udefrakommende faktorer, som spiller ind i handlingsforløbet. I 'narkoselægen' bliver tiltalte kendt skyldig i uagtsomt manddrab ved at have tilkoblet en luftfugter, som er samlet forkert af en tredjepart. Inden tilkoblingen af luftfugteren tjekkede den tiltalte ikke, hvorvidt luftfugteren var samlet korrekt, og hun har i den forbindelse undladt at sikre, at tredjemand havde handlet efter forskrifterne. I 'fyrværkeri-dommen' er det tiltalte, der sælger fyrværkeriet, men køberne selv der affyrer dette. Tiltalte har således intet aktivt foretaget i forbindelse med affyringen.

På trods af at tiltalte ikke medvirker til samlingen af luftfugteren i 'narkoselægen', ses det alligevel at hun holdes ansvarlig for N's død, idet det var hende, der tilkoblede apparatet til N. Retten vælger i 'narkoselægen' alene at strafpålægge den tiltaltes handling og undlader at strafpålægge den handling der består i at samle luftfugteren. I 'fyrværkeri-dommen' holdes tiltalte ansvarlig for købernes handlinger, hvorimod der ikke henses til købernes egne fejlagtige handlinger. Dette ligger op til en diskussion af, hvorfor domstolene alene vælger delvist at strafpålægge de foretagne handlinger samt, hvilke faktorer der medfører, at én tiltalt holdes ansvarlig og ikke de øvrigt implicerede.

3.6 UfR 2006.2510/2 ØL – 'Nytårsraketten'

3.6.1 Sagens faktiske omstændigheder: *Straffesag*

Dommen omhandler tiltalte der nytårsaften år 2004 affyrede en raket på vejen, som ramte 2-årige F, der efterfølgende døde af sine læsioner herfra. Der var mørkt udenfor, og på vejen lagde den tiltalte en cirka 1 meter lang og kraftig raket. Tiltalte affyrede herefter raketten op ad en bakke på trods af, at han ikke kunne se, hvorvidt der befandt sig nogen længere op ad bakken eller ej. Yderligere undersøgte han ej heller dette nærmere. På den nordlige del af bakken befandt F og hans familie sig. Raketten ramte F, som umiddelbart efter døde af sine kvæstelser fra at være blevet ramt i brystet.

3.6.2 Påstande

Anklagemyndigheden rejste tiltalte mod T efter straffelovens § 241 for uagtsomt at have forvoldt 2-årige F's død. Der var endvidere rejst tiltale efter straffelovens § 252, men dette vil ikke blive uddybet nærmere med henvisning til afsnit 1.4.

3.6.3 Byrettens afgørelse

Byretten lægger ved domsafsigelsen vægt på, at tiltalte efter bevisførelsen ikke kan antages at have undersøgt nærmere, hvorvidt der befandt sig andre på bakken eller ej, samt at tiltalte også kendte til vejens forløb. Retten dømmer på denne baggrund tiltalte skyldig i overensstemmelse med anklageskriftet, hvorfor han kendes skyldig i uagtsomt manddrab, jf. straffelovens § 241.

3.6.4 Landsrettens afgørelse

I landsretten kom der yderligere vidneforklaringer fra blandt andet den tiltalte. Heraf fremgik det, at tiltalte ved købet af raketten ikke havde forsøgt at undersøge nærmere, hvor kraftig raketten var.

Yderligere fremgik det af vidneforklaringerne, at tiltalte ikke havde sikret sig, at der ikke befandt sig andre i affyringsretningen, og at han ej heller gik op ad vejen for at undersøge dette nærmere. Inden affyringen havde tiltalte dog *”set sig omkring”*, men igen blev det konstateret, at han ikke havde foretaget sig yderligere. Efter raketens affyring lød der et højt brag, og vidne E forklarede, at de nu kunne høre stemmer. Supplerende forklarede vidne H, at *”[...] T straks efter eksplosionen løb fra stedet med ordene: »for helvede, der var nogen«*”.

På baggrund af ovenstående, samt at tiltalte ikke bestrider, at det var ham, der affyrede raketten, som medførte F's død, finder landsretten tiltalte skyldig i uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241.

3.6.5 Sammenligning med 'fyrværkeri-dommen'

I 'nytårsraketten' foretager tiltalte den direkte skadegørende handling ved at placere en nytårsraket langs vejen, som han affyrer, hvilket medfører, at denne rammer F med døden til følge. Sammenlignet med 'fyrværkeri-dommen' er 'nytårsraketten' et mere klassisk tilfælde af en uagtsomhedssituation. Tiltalte affyrer raketten ved at placere den på vejen, hvilket må betegnes som en forkert anvendelse af denne. Derudover affyrer han den uden at sikre sig, at der ikke opholder sig nogen på den anden side af bakken, hvorfor han må vurderes at have handlet uden omtanke.

Spørgsmålet bliver herefter, hvor langt et uagtsomhedsansvar kan strækkes. I 'fyrværkeri-dommen' består tiltaltes rolle i at sælge krysantembomber til de tilskadekomne, hvorfor han ikke deltager direkte i de skadegørende handlinger. På trods heraf dømmes tiltalte alligevel for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241 på samme måde som tiltalte i 'nytårsraketten'. Heraf kan således antages, at der ikke for at blive dømt for uagtsomt manddrab kræves, at gerningsmanden aktivt deltager i den skadegørende handling. Hvorvidt uagtsomhedsvurderingen i 'fyrværkeri-dommen' kan vurderes at have været mere vidtgående end tilsigtet efter teorien, vil blive belyst i afsnit 4.1.

3.7 FED 2008.76 – 'Fuseren'

3.7.1 Sagens faktiske omstændigheder: *Erstatningssag*

Sagen omhandlede en 14-årig dreng, A, der købte 3 røde og 3 sorte kanonslag af en kammerat, D, som havde fået disse af sin storebror, C. Storebroderen havde aftaget kanonslagene fra B med henblik på videresalg.

A havde sammen med sin kammerat, D, antændt et kanonslag og herefter kastet dette fra sig ned i et jordhul, som var gravet til formålet. Kanonslaget sprang imidlertid ikke, hvorfor A samlede dette op og anbragte det i sin jakkelomme, hvorefter han transportererede det i ca. 30 min. til et fritidsareal kaldet "De små Fisk". Ved ankomsten til "De små Fisk" fik kammeraten, D, kanonslaget overdraget og forsøgte at antænde dette uden held. A tog derefter kanonslaget i venstre hånd og antændte dette med en lighter, som han betjente med højre hånd. I samme øjeblik sprang kanonslaget. Dette resulterede i, at A sprang det yderste led af to fingre væk, samt fik et brud på hånden. Derudover fik A såvel som D beskadiget trommehinderne.

Beredskabsstyrelsen har til sagen anført, at kanonslag og strygere indebærer risiko for hånd- og høreskader, idet disse typisk antændes og kastes, samt har en knaldeffekt, som typisk udløses i jordhøjde. Eftersom dette fyrværkeri således har risiko for væsentlige følger, burde det ikke anvendes af almindelige forbrugere og særligt ikke af børn.

3.7.2 Påstande og anbringender

Sagsøgeren, A, påstår, at de sagsøgte i sagen skal anerkende, at de "en for alle og alle for en" er erstatningsansvarlige for personskaderne under anbringende af, at de har udvist culpa ved at have medvirket til, at fyrværkeriet blev overdraget til sagsøger. Sagsøger finder, at overdragelsen er særdeles relevant for culpavurderingen, eftersom det er overdragelsen, der udløser et skadespotentiale. Yderligere erkender sagsøger, at han har udvist uforsigtighed, men at omfanget heraf alene kan medføre skyldfordeling.

De sagsøgte påstår frifindelse under henvisning til at fremskaffelse/overdragelse af ulovligt fyrværkeri ikke i sig selv kan medføre erstatningsansvar for overdrageren. Dernæst anfører de sagsøgte, at sagsøger udviser en ikke ubetydelig egen skyld, da han må have været klar over, at fyrværkeri skal behandles med varsomhed, aldrig må antændes håndholdt og at fyrværkeri ikke må hverken genantændes eller transporteres. Dette bør sagsøger være bevidst om - særligt på grund af de årligt kørende landsdækkende kampagner vedrørende fyrværkeri.

3.7.3 Byrettens afgørelse

Byretten lægger til grund, at fokus i offentligheden gennem flere år har været rettet mod fyrværkeri. I den forbindelse er søgt gjort opmærksom på hvilke særlige sikkerhedsforanstaltninger, der bør iagttages, idet uhensigtsmæssig omgang med fyrværkeri kan medføre personskade. Byretten anfører i den forbindelse:

”På den baggrund kan det ikke afvises, at samfundsudviklingen idag vil kunne føre til, at den blotte overdragelse af et sådant fyrværkeri i et tilfælde som det i sagen foreliggende som udgangspunkt vil kunne pådrage overdragerne et culpaansvar i forhold til den endelige modtager, der måtte lide en personskade som følge af et ulovligt fyrværkeri – alt under forudsætning af, at modtageren i øvrigt har handlet hensigtsmæssigt i antændelsesøjeblikket eller været helt uden indflydelse på skadens opståen [...]”.

Byretten finder det bevist, at de sagsøgte har besiddet og videreoverdraget fyrværkeriet, hvorfor det afgørende bliver, hvorvidt sagsøgeren har udvist en sådan uforsigtighed, at der foreligger egen skyld. Til dette anfører byretten, at sagsøgeren på uheldsdagen var 14 år, hvorfor han utvivlsomt må have forstået de årlige kampagners budskab omkring fyrværkeris farlighed. Dernæst vidste sagsøger, at kanonslag er ulovlige og forbundet med visse risici. Alligevel vælger sagsøger at behandle kanonslaget uhensigtsmæssigt, idet han samler et antændt kanonslag op fra jorden, bærer dette i sin lomme og derefter antænder dette håndholdt. Sagsøgers handlemåde findes at kunne karakteriseres som egen skyld, i et omfang som medfører, at han mister sin ret til erstatning. På denne baggrund frifinder byretten de sagsøgte.

3.7.4 Landsrettens afgørelse

For så vidt angår B, lægger landsretten til grund, at han var leverandør af kanonslaget, og at han har solgt dette til C, som var over 18 år. B har således ikke solgt ulovligt fyrværkeri til umyndige personer, og da B ikke kunne påregne, at C ville overdrage kanonslaget til sin mindreårige bror, finder landsretten ikke, at B er erstatningsansvarlig for A's påførte skader.

Landsretten erklærer sig imidlertid enig med byretten i, at den blotte overdragelse af ulovligt fyrværkeri til en person under 15 år kan medføre erstatningsansvar for den mindreåriges eventuelle personskade. Hertil fastslås, at ansvaret skal afvejes over for den skadelidtes egen

skyld, herunder indsigt i fyrværkeriets farlige egenskaber, samt håndtering og anvendelse af fyrværkeriet. Til dette konstaterer landsretten, at A var bekendt med de fundamentale sikkerhedsforskrifter for brug af fyrværkeri og da han *"[...] således var bekendt med den indlysende fare, der var, for at fyrværkeriet under de anførte omstændigheder kunne sprænges i hans hånd, har han med sin tankeløse adfærd i meget betydeligt omfang overtrådt disse sikkerhedsforskrifter"*. På denne baggrund frifinder landsretten C og D for erstatningsansvar.

Landsretten stadfæster således byrettens dom - dog med ændring af sagsomkostningsbetaling.

3.7.5 Sammenligning med 'fyrværkeri-dommen'

I 'fuseren' er situationen den, at to drenge, A og D, ad flere omgange forsøger at tænde et kanonslag uden held. Ved sidste forsøg antændes kanonslaget håndholdt, hvorefter kanonslaget eksploderer, hvilket resulterer i, at A får sprængt yderste led af to fingre væk, samt får brud på hånden. Begge drenge får beskadiget trommehinderne. A køber kanonslaget af D, som har fået dette af sin storebror. Storebroderen har fået det af B. I 'fuseren' er kanonslaget således blevet leveret via flere mellemlid. I 'fyrværkeri-dommen' bliver krysantembomberne i episode 1 leveret via et mellemlid, N. I episode 2 leverer sælgeren krysantembomben direkte til de tilskadekomne.

'Fuseren' angår et erstatningsspørgsmål og findes som 'fastelavns-dommen', jf. afsnit 3.2, at kunne drage paralleller til 'fyrværkeri-dommen'. Som nævnt i afsnit 3.2 var 'fastelavns-dommen' fra 1952, hvorfor retspraksis på området muligvis kan have udviklet sig med årene. Da 'fuseren' og 'fastelavns-dommen' har mange ligheder, samt at 'fastelavns-dommen' er af nyere retspraksis, kan det herigennem vurderes, hvorvidt retspraksis har ændret sig.

I 'fuseren' fastslår byretten, at en overdrager kan drages til ansvar for efterfølgende personskaade ved brug af det ulovlige fyrværkeri. De fastslår imidlertid også, at et sådant ansvar afhænger af, at brugeren har handlet hensigtsmæssigt og uden egen skyld ved affyringen. Landsretten erklærer sig enig heri. A har ved affyring håndholdt kanonslaget, samt behandlet dette uhensigtsmæssigt ved at transportere fyrværkeriet over en længere strækning. På den baggrund vurderes det, at A har udvist betydelig egen skyld, da han er bekendt med den fare, det kunne indebære at affyre fyrværkeriet i hånden. Herefter bliver de sagsøgte frikendt for erstatning. I 'fyrværkeri-dommen' blev det i såvel byret som landsret konstateret, at de forurettede havde haft hovederne inde over bomberøret under affyringen. Hertil bliver det fastslået, at de skete skader ikke ville

være indtrådt, såfremt køberne ikke havde handlet på den pågældende måde. Alligevel dømmes sælgeren for uagtsomt manddrab.

Det ses derfor, at der i begge domme er mellemlid involveret, dog med to forskellige udfald i retten. I 'fuseren' bliver det vurderet, at det var utænkeligt for mellemlidene at kunne påregne de skete skader, hvor der i 'fyrværkeri-dommen' bliver vurderet, at sælgeren bør indse, at et så farligt og risikofyldt fyrværkeri kunne resultere i sådanne skader. I og med at domstolene i 'fyrværkeri-dommen' fastslår, at en sælger af ulovligt fyrværkeri bør indse risikoen for eventuelle skader/dødsfald, kan det give indtryk af, at uagtsomhedsvurderingen i straffesager anlægges som strengere end uagtsomhedsvurderingen i disse konkrete erstatningssager.

Dernæst kan det sluttes, at uagtsomhedsvurderingen i erstatningssager ikke har udviklet sig i årene mellem domsafsigelserne i 'fastelavns-dommen' og 'fuseren', jf. afsnit 3.2.

Endvidere ses det, at egen skyld spiller en væsentlig rolle i 'fuseren', hvorimod de forurettedes egen skyld i 'fyrværkeri-dommen' ikke tillægges nogen vægt. Dette begrundes blandt andet med, at fyrværkeriets farlighed gør salget heraf ansvarspådragende, idet en farlighed af så væsentlig karakter gør det irrelevant, hvorvidt der er udvist egen skyld eller ikke. Hvis der i straffesager sælges ulovligt fyrværkeri, kan det da udledes, at det så er uden betydning, hvorvidt køberne af fyrværkeriet udviser egen skyld ved anvendelsen heraf? Og vil salget i sig selv være tilstrækkeligt til at pålægge sælger ansvaret for de eventuelle skader, der kan forekomme? Dernæst må det antages, at individers egen håndtering af situationer har indflydelse på, hvordan disse ender, hvorfor det kan diskuteres, hvad der medfører, at landsretten i 'fyrværkeri-dommen' vurderer, at egen skyld ikke bør have betydning for domsafsigelsen. Dette bliver diskuteret nærmere i afsnit 4.1.

3.8 UfR 2014.687 ØL – 'Præstø-dommen'

3.8.1 Sagens faktiske omstændigheder: *Straffesag*

Dommen omhandlede situationen i februar år 2011, hvor to lærere og 13 elever kæntrede i en dragebåd på Præstø Fjord. Tiltalte blev, qua sit ledelsesansvar som daglig leder af efterskolen, kendt ansvarlig for ulykken på trods af, at han ikke var til stede på efterskolen, da ulykken forekom.

To lærere, heriblandt lærer L, sejlede sammen med 13 elever fra efterskole E, ud på Præstø Fjord på trods af, at vejrforholdene ikke egnede sig hertil. Dragebåden kæntrede, hvorved flere af eleverne blev så underafkølede, med kernetemperatur ned til 15,5 grader celcius, at de fik hjertestop. Alle eleverne blev efterfølgende genoplivet. L afgik ved døden, og den sidste lærer blev aldrig fundet, men formodes omkommet. Det er således alle de ombordværende personer på dragebåden, der har været i livsfare.

Tiltalte var på ulykkestidspunktet ikke til stede på efterskolen, da han var på vej på ferie. Han blev informeret om ulykken over telefon og afviste at være bekendt med, at der skulle være sejllads på den pågældende dag.

Under bevisførelsen forklarede tiltalte, at de to lærere havde en god solid erfaring med sejllads. Hertil tilføjede han blandt andet, at L tidligere havde deltaget i en masse aktiviteter med kanoer, samt at han havde været i søværnet. Det fremgik endvidere af bevisførelsen, at tiltalte havde opfordret L til at deltage i et kursus, der hed "kano- og kajakinstruktør", så han kunne få mere erfaring på området. Hertil fremgik det, at L skulle have svaret, at "*han var bedre end de instruktører, der var, så han valgte noget andet i stedet*". Da tiltalte af anklagemyndigheden blev forespurgt, om der forelå dokumentation for L's kompetencer inden for sejllads, blev der svaret, at "*... når man laver kanoture for firmaer som Mærsk og i den stil, så er han ikke et sekund i tvivl om, at L vidste, hvad han snakkede om.*" Det må heraf antages, at tiltalte anså L som værende yderst kompetent inden for sejllads og ikke mente, at han behøvede dokumentation herfor.

3.8.2 Påstande

Anklagemyndigheden har rejst tiltale mod tiltalte efter straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab, samt efter straffelovens § 249 om uagtsom legemsbeskadigelse. Der blev endvidere rejst yderligere tiltale for overtrædelse af lov om sikkerhed til søs, men med henvisning til afsnit 1.4 vil det kun være tiltalen for uagtsomt manddrab, som vil blive behandlet.

Anklagemyndigheden påstod, at tiltalte som forstander for efterskolen var ansvarlig for ulykken, idet sikkerhedsforanstaltningerne for sejlladsen ikke havde været i orden. Dette resulterede derfor i, at menneskeliv kom i fare. Yderligere påstande vil ikke blive behandlet nærmere, da de, jf. afsnit 1.4, ikke har relevans for denne afhandling.

3.8.3 Byrettens afgørelse

Byretten lægger ved domsafsigelsen til grund, at der på den pågældende dag ikke var medbragt det korrekte sikkerhedsudstyr til nødmelding, samt at der ej heller var nogle af eleverne eller lærerne, som var iført vådragter.

Endvidere lægges det til grund, at de ombordværende var iført en svømmevest og ikke en redningsvest. Svømmevestene er kun egnede til øvede svømmere, og den kan ikke fastholde en bevidstløs person korrekt oppe af vandet. Desuden havde L hverken svømmevest eller redningsvest på. Yderligere var eleverne ej heller instrueret i, hvordan svømmeveste forsvarligt skulle påføres, således at det var sikkerhedsmæssigt korrekt.

Retten mener, at ovenstående forhold kan tilregnes L, og at han i den forbindelse har udvist en sådan grad af uagtsomhed, at den, i henseende til straffeloven, må anses som værende grov. På baggrund af den af L udviste grove uagtsomhed, frifindes tiltalte dermed for uagtsomt manddrab, jf. straffelovens § 241. Heraf kan antages, at L har udvist en tilstrækkelig grad af egen skyld i forbindelse med ulykken, som dermed frifinder tiltalte for ansvar.

3.8.4 Landsrettens afgørelse

Tiltalte bliver i byretten frifundet for straffelovens § 241 og anker derfor kun til landsretten med påstand om frifindelse for øvrige tiltaler. Landsrettens afgørelse omhandler endvidere også selve ledelsesansvaret for T, hvorfor dette ikke anses for relevant for denne afhandling, jf. afsnit 1.4.

3.8.5 Sammenligning med 'fyrværkeri-dommen'

'Præstø-dommen' angår to lærer, heriblandt L, der sejler ud på Præstø Fjord sammen med 13 elever i en dragebåd, hvor de kæntrer. Flere af eleverne kommer alvorligt til skade på grund af nedkøling, og L afgår ved døden. Forstanderen bliver blandt andet tiltalt for uagtsomt manddrab ved uagtsomt at være skyld i ulykken qua sit ledelsesansvar. Den tiltalte blev dog frikendt for uagtsomt manddrab i byretten grundet L's udviste egen skyld. I 'fyrværkeri-dommen' bliver sælgeren tiltalt og dømt for uagtsomt manddrab ved at have solgt ulovligt fyrværkeri til de tilskadekomne. De tilskadekomnes egen skyld tillægges ingen betydning i hverken i byret eller landsret.

Da ulykken, i 'præstø-dommen', sker, er forstanderen ikke til stede på hverken ulykkesstedet eller efterskolen. Dog mener anklagemyndigheden, at han kan holdes ansvarlig for L's død, idet

han har ansvaret for sikkerhedsforanstaltninger på efterskolen. L har, i forbindelse med sejladserne, dog udvist en væsentlig grad af egen skyld, hvilket medfører, at tiltalte ikke kan holdes ansvarlig herfor. Den tiltalte var således, da ulykken skete, ikke til stede og har derfor ikke gjort noget aktivt i forbindelse med ulykken. I 'fyrværkeri-dommen' sælger tiltalte krysantembomberne til de tilskadekomne, hvorefter de selv affyrer krysantembomberne uden sælgers tilstedeværelse. Tiltalte har således ej heller, på samme måde som den tiltalte i 'præstø-dommen', været til stede på ulykkestidspunktet og har intet aktivt gjort i forbindelse med selve ulykken.

Den tiltalte bliver i 'præstø-dommen' frikendt for uagtsomt manddrab, idet det vurderes, at L har udvist en sådan grad af uagtsomhed, at han dermed har udvist en tilstrækkelig egen skyld i forbindelse med ulykken og heraf også sin død. Egen skylds-vurderingen, og dermed den udviste uagtsomhed fra afdøde selv, tillægges i 'præstø-dommen' stor betydning ved domsafsigelse, hvorimod egen skylds-vurderingen ikke ses at have indflydelse på domsafsigelsen i 'fyrværkeri-dommen'.

Der er i 'præstø-dommen' og 'fyrværkeri-dommen' tale om to vidt forskellige situationer. Alligevel findes der at være paralleller mellem disse, som er værd at se nærmere på. I 'præstø-dommen' er situationen den, at en lærer sejler ud i koldt vand på en blæsende dag med elever, der alene er iført svømmeveste. Selv er han intet iført. Farligheden af denne situation må betragtes som indlysende, eftersom de korrekte sikkerhedsforanstaltninger ikke er iagttaget. Det faktum, at L sejler ud på fjorden med 13 elever den pågældende dag, betyder, med de af retten anførte grunde, at L udviser en væsentlig grad af uagtsomhed. Byretten fastslår i denne forbindelse, at det alene er L, der kan drages til ansvar for hans egen død.

Dernæst er der i 'fyrværkeri-dommen' den situation, at en person sælger ulovligt fyrværkeri. Spørgsmålet bliver herefter, hvorvidt en sælger bør indse, at selve overdragelsen/salget af fyrværkeriet kan gøre ham ansvarlig for købernes efterfølgende handlinger. Bør det være mere indlysende, at en ulykke vil ske ved at sejle ud i en dragebåd på en kold og blæsende dag, end at en ulykke vil ske ved et simpelt salg af fyrværkeri? Eller bør en sælger, såfremt der er tale om et så farligt og risikofyldt fyrværkeri som krysantembomber, indse, at dette indebærer en vis risiko for senere skader, og at han derfor anses som hovedledet i ulykken, hvorfor han kan drages til ansvar? Disse spørgsmål vil blive nærmere behandlet i afsnit 4.1.

3.9 TfK 2016.1224 – 'Hjemmesygeplejersken'

3.9.1 Sagens faktiske omstændigheder: *Straffesag*

Dommen omhandlede tiltalte der, som led i sit arbejde som sygeplejerske, indgav en større dosis morfin til F end lægeligt ordineret, hvoraf F senere afgik ved døden. Tiltalte havde fungeret som sygeplejerske i 20 år, og han havde primært arbejdet som hjemmesygeplejerske. Da tiltalte ankom til F's hus på den pågældende vagt, var F ikke til at komme i kontakt med og sov i sin seng. Tiltalte snakkede med sønnen, som fortalte, at han havde givet F Tremadol-tabletter med morfin indtil for nyligt, og at F senest havde fået sådan en pille cirka 6-8 timer inden, at tiltalte ankom på adressen. Dette havde han gjort, idet han mente, at F havde smerter. Yderligere fortalte sønnen, at han håbede på, at det blev en rolig nat, da han ikke havde set sin datter længe. På baggrund heraf besluttede tiltalte derfor at tildele F en dobbelt dosis morfin på trods af, at lægens ordination lød på, at der kun måtte gives morfin efter behov og ved smerter.

Der var af lægen ordineret 5 mg morfin ikke mere end 6 gange i døgnet. Tiltalte havde dog husket F's dosis som værende 10 mg, hvorfor han indsprøjtede 20 mg morfin i F. Tiltalte var endvidere på tidspunktet ikke i tvivl om, at F's dosis var 10 mg, selvom den korrekt ordinerede mængde morfin var 5 mg. Han noterede ikke den givne dosis på noget skema i hjemmet, da der ikke lå et medicinskema, men noterede først dette i en elektronisk journal senere på aftenen. Over 13 timer senere afgik F ved døden på trods af, at ambulanceredderene flere gange havde givet F modgift mod morfinen i løbet af natten.

3.9.2 Påstande

Anklagemyndigheden nedlagde påstand om dom efter straffelovens § 241 ved uagtsomt at have forvoldt F's død på grund af en overdosis morfin.

Der er i sagen fremlagt en obduktionserklæring, hvoraf det fremgår, at F's svære hjerteforandringer sagtens kunne have haft en afgørende betydning for, at døden indtrådte. Dødsårsagen kunne ikke oplyses med 100 % sikkerhed, men i en supplerende obduktionserklæring fremgår det som konklusion, at dødsårsagen må antages at være morfinforgiftning.

3.9.3 Byrettens afgørelse

Byretten frifinder tiltalte for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241. Dette gøres med baggrund i, at de ikke finder, at de to obduktionserklæringer med tilstrækkelig sikkerhed har godtgjort, at den specifikke dødsårsag nøjagtigt var de 20 mg morfin, som tiltalte gav F. I forbindelse hermed bliver der lagt vægt på, at der også i afdødes blod blev fundet Tremadol,

hvilket var givet til F af sønnen, samt at paramedicinerne havde givet F nalaxone, hvilket for en periode havde haft en væsentlig forbedrende indvirkning på F's vejrtrækning.

3.9.4 Landsrettens afgørelse

Der bliver i landsretten afgivet supplerende forklaringer fra blandt andet tiltalte. Her forklarer han, at grunden til at han ikke havde skrevet F's ordination ud inden besøget var, at han ikke kunne nå det. Yderligere supplerede tiltalte følgende *"Han overvejede efter hændelsen, om han ubevidst havde givet aktiv dødshjælp, men han er sikker på, at dette ikke er tilfældet"*. Tiltalte havde derfor tænkt over, hvorvidt hans hukommelse omkring, at ordinationen skulle have lydt på 10 mg morfin, havde baggrund i et ubevidst forsøg på aktiv dødshjælp. Han afviser imidlertid at dette kan være tilfældet.

Der kom endvidere supplerende forklaring fra retskemiker Kristian Linnet, der tilslutter sig den tidligere obduktionserklærings toksikologiske vurdering. I den retskemiske erklæring bliver der lagt til grund, at F døde af morfinforgiftning.

Med begrundelse heri finder landsretten derfor, at tiltalte har udvist en sådan grad af uagtsomhed, at han har overtrådt straffelovens § 241 ved at give F en dosis morfin, der var 4 gange større, end der lægeligt var ordineret.

3.9.5 Sammenligning med 'fyrværkeri-dommen'

I 'hjemmesygeplejersken' er en situation, hvor en tiltalt bliver dømt for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241 i landsretten ved ubevidst at have givet F en 4 gange større dosis morfin end lægeligt ordineret. Der foreligger således en situation, hvor den tiltalte aktivt har foretaget den handling, der forvolder døden. Byretten frifinder tiltalte for uagtsomt manddrab, da det ikke klart kan fastslås, hvorvidt det var tiltaltes indsprøjtede mængde morfin, som var skyld i F's død. Landsretten fastslår derimod, at tiltalte har udvist en sådan grad af uagtsomhed, hvorved F's død ikke ville være indtrådt, såfremt den 4 gange større mængde morfin ikke var blevet indsprøjtet. Landsretten kender på denne baggrund tiltalte skyldig i uagtsomt manddrab. I 'fyrværkeri-dommen' er derimod en situation, hvor den tiltalte ikke aktivt udfører den dødsforvoldende handling, men alligevel bliver dømt for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241.

Begge de tiltalte kendes således skyldige i uagtsomt manddrab. Situationerne er dog sådan, at der i det ene tilfælde er tale om en aktivt dræbende handling. I det andet tilfælde er der blot tale

om et salg af fyrværkeri, som medfører et uagtsomhedsansvar. Det kan i den forbindelse diskuteres, hvor bredt uagtsomhedsbegrebet skal kunne strækkes samt hvilke momenter i vurderingen der gør, at et individ kan ifalde ansvar for uagtsomt manddrab.

Kapitel 4

Diskussion og perspektivering

Afhandlingen har i de foregående kapitler behandlet teori og retspraksis. Dette har skabt en række spørgsmål, som vil blive diskuteret nedenfor.

4.1 Hændelsesforløb

Ved domstolens vurdering af en gerningsmands uagtsomhed kan det, ifølge Waaben og Sivan Holst, være relevant at se nærmere på det faktiske forløb over for det tænkte forløb, jf. afsnit 2.3.4. Heraf kan der således angives, hvordan gerningsmanden alternativt kunne have handlet i en given situation, og dermed undgå den indtrådte følge. På denne måde kan det afgøres, hvorvidt en gerningsmands handling er en direkte årsag til følgen.

Af 'fyrværkeri-dommen' forekommer 2 episoder, jf. afsnit 3.1.1. Spørgsmålet bliver herefter, hvorvidt disse episoder, hver for sig, skal betragtes som uafhængige hændelsesforløb, eller hvorvidt der er tale om ét sammenhængende hændelsesforløb. Episode 1 og 2 kan, som ses i 'fyrværkeri-dommen', betragtes som ét sammenhængende hændelsesforløb og derfor blive betragtet under ét i domsafsigelsen. Det er imidlertid også muligt at betragte episode 1 som tre separate uafhængige hændelsesforløb bestående af henholdsvis salg, overdragelse og affyring. Episode 2 kan ligeledes betragtes som separate uafhængige hændelsesforløb bestående af salg og affyring. Spørgsmålet bliver herefter, hvorvidt det kan have nogen betydning at betragte episoderne som uafhængige hændelsesforløb.

Som netop anført er der i 'fyrværkeri-dommen' tale om flere handlinger, der foretages i tilknytning til den indtrådte følge. Heraf må imidlertid anføres, at såfremt den skadegørende handling - affyringen - ikke foregår i direkte tilknytning til tiltaltes salg af krysantembomberne, da kan det strafferetlige ansvar ikke tilknyttes salget, idet affyringen må antages at have en ny og selvstændig årsag, jf. Andenæs i afsnit 2.6. En ny og selvstændig årsag kan i denne forbindelse være købernes valg om at affyre krysantembomberne, og at de i den forbindelse vælger at handle uhensigtsmæssigt. Såfremt episoderne betragtes som separate og uafhængige, da vil tiltalte formentlig ikke kunne dømmes for uagtsomt manddrab, da han på den måde alene vil være ansvarlig for salget. Det må derfor konstateres, at det kan have haft betydning i dommen.

Overordnet set foregår episoderne således, at den tiltalte sælger krysantembomberne til køberne, hvorefter køberne affyrer disse på et senere tidspunkt og kommer til skade herved. Følges teorierne, som anført af Waaben og Sivan Holst, kan det ved uagtsomhedsvurderingen derfor være relevant at forestille sig et alternativt tænkt forløb. Herefter kan undersøges hvorvidt følgen ville indtræde, såfremt de implicerede havde handlet anderledes. Det skal imidlertid nævnes, at det ikke i 'fyrværkeri-dommen' fremgår, hvorvidt dommerne har inddraget et alternativt tænkt forløb ved domsafsigelsen. På trods heraf er det alligevel interessant at se nærmere på, hvorvidt et anderledes forløb kunne have ændret på udfaldet.

Et alternativt tænkt hændelsesforløb kan være, at tiltalte ikke solgte krysantembomberne. Hvis salget aldrig var foretaget af tiltalte, hvilken betydning kunne dette så have haft? Ville køberne have anskaffet krysantembomberne på anden vis? Eller ville det have afholdt køberne fra at anskaffe sig disse?

Det må fastslås, at der er tale om krysantembomber, der anskaffes til anvendelse nytårsaften. Det er i episode 1 køber, der henvender sig til N vedrørende køb af ulovligt fyrværkeri, hvorefter N henvender sig til sælger. I episode 2 er det køberne, der henvender sig direkte til sælger. Det er således ikke sælger, der foranlediger salget i hverken episode 1 eller 2. I begge episoder anføres at krysantembomberne anskaffes, idet der er tale om større og vildere fyrværkeri end, hvad gængs er. Det må derfor antages, at køberne på denne baggrund ville anskaffe sig krysantembomberne andetssteds fra, såfremt tiltalte ikke havde solgt disse. Yderligere anfører kriminaltekniker Kim Larsen og kaptajn E. Dalsgaard, at skaderne ikke ville indtræde, såfremt krysantembomberne var behandlet hensigtsmæssigt. Det på må derfor baggrund konstateres, at følgerne vil indtræde uanset tiltaltes indblanding i salget.

Et andet alternativt tænkt hændelsesforløb kan være, at køberne ved affyringen af krysantembomberne handlede anderledes. Hertil må anføres, at Kim Larsen og E. Dalsgaard fastslår, at hvis de tilskadekommande ikke havde affyret krysantembomberne med hovederne placeret inde over bomberøret, da ville de voldsomme skader ikke være indtrådt. Det kan derfor udledes heraf, at skaderne, i denne situation, ikke ville indtræde, såfremt køberne havde handlet hensigtsmæssigt.

Det kan således konstateres, at de indtrådte skader i 'fyrværkeri-dommen' er betinget af købernes handlemåde, hvorfor tiltaltes involvering i salget reelt set må betragtes som værende af uden betydning for følgerne.

4.2 Ansvar

Det fastslås i retsteorien at der i dansk ret kan statueres strafansvar for såvel bevidste som ubevidste handlinger, jf. afsnit 2.3.2. Gerningsmandens udviste uagtsomhed kan derfor være både bevidst såvel som ubevidst. Endvidere er det i teorien fastslået, at det ved uagtsomhedsbedømmelsen er nødvendigt at undersøge, hvorvidt en gerningsmand handler i strid med almen agtpågivenhed. Yderligere skal/burde gerningsmanden indse, at en specifik handling er uforsvarlig, jf. afsnit 2.3.3.

I 'fyrværkeri-dommen' holdes tiltalte ansvarlig for købernes udførte handlinger på trods af, at han ikke har været involveret i selve affyringen. Sælger ifalder således ansvar for nogle følger som han ikke havde indset. Spørgsmålet bliver herefter om sælgeren burde have indset risikoen for disse følger? Dernæst om en sælger bør stå til ansvar for køberes handlinger, samt hvorvidt farligheden af de involverede genstande har betydning for vurderingen?

Episode 1 i 'fyrværkeri-dommen' involverer et mellemlid, idet der mellem tiltaltes salg og køberens handling er en mellemhandler. På trods heraf er det tiltalte, der holdes ansvarlig for de indtrådte følger. I episode 2 er det tiltalte, der sælger direkte til køberne, og på samme måde som i episode 1 holdes han ansvarlig for de indtrådte følger. Det ses således, at tiltalte holdes ansvarlig for følgerne, uanset at hændelsesforløbene ikke forløber ens.

Ifølge Hurwitz varierer uagtsomhedsbedømmelsen alt efter, om en person påtager sig en stilling "med særlige faremomenter eller omsorgspligter", eller om en person "indlader sig på handlinger med særlig risiko", jf. afsnit 2.3.3. Ved uagtsomhedsvurderingen må derfor indgå en persons hverv. Som et eksempel på stillinger med særlige faremomenter eller omsorgspligter ses blandt andet sundhedsområdet. Det ses i 'narkoselægen' og 'hjemmesygeplejersken', at henholdsvis en læge og en sygeplejerske er under tiltale efter straffelovens § 241 for at have udvist uagtsomhed i forbindelse med deres arbejde. I 'narkoselægen' dømmes tiltalte for uagtsomt manddrab, da det vurderes, at hun har udvist et uagtsomt forhold ved ikke at sikre, at apparatet var samlet korrekt. I 'hjemmesygeplejersken' dømmes tiltalte ligeledes for uagtsomt manddrab ved ikke, inden injektion, at dobbelttjekke afdødes ordinerede morfindosis, hvilket vurderes at være en sådan tilstrækkelig udvist uagtsomhed, at han kan dømmes efter straffelovens § 241.

I begge domme lægges afgørende vægt på de tiltaltes uagtsomhed i handlingsøjeblikket samt i relation til deres hverv. I 'fyrværkeri-dommen' lægges ligeledes afgørende vægt på tiltaltes

uagtsomhed i handlingsøjeblikket, eftersom det vurderes, at han bør have indset risikoen for, at en skade vil indtræde ved affyringen af krysantembomberne. Det er i denne forbindelse væsentligt at påpege, at der i 'narkoselægen' og 'hjemmesygeplejersken' er tale om en handling udøvet i direkte tilknytning til de skete dødsfald, hvorimod der i 'fyrværkeri-dommen' er tale om en forudgående handling, som ingen direkte tilkobling har til affyringen og de deraf følgende skader. Heraf kan udledes, at der i retspraksis ikke ses et krav om, at der skal være direkte tilknytning til den indtrådte skade, og det er således muligt at ifalde ansvar for uagtsomt manddrab, uanset hvor tæt en tilknytning gerningsmandens handling har til den indtrådte følge.

Dernæst er der i 'narkoselægen' og 'hjemmesygeplejersken' tale om tiltalte, der agerer i relation til deres hverv. I 'fyrværkeri-dommen' agerer tiltalte som sælger af krysantembomberne. Det bliver imidlertid ikke nævnt af hverken byret eller landsret, hvorvidt dette indgår som moment i uagtsomhedsvurderingen. På baggrund af Hurwitz' teori, jf. afsnit 2.3.3, må det midlertid anses som muligt, at tiltaltes ageren som sælger af farligt og ulovligt fyrværkeri kan have haft indvirkning på domsafsigelsen, og dermed har medført en strengere uagtsomhedsbedømmelse på samme måde som sket i 'narkoselægen' og 'hjemmesygeplejersken'.

Som det fremgår af afsnit 2.3.2, anfører Sivan Holst, at tankeløshed og glemsomhed er adfærd, der betragtes som værende uagtsomme. Et eksempel på at sådan tankeløshed kan medføre et uagtsomhedsansvar ses i 'nytårsraketten', hvor tiltalte undlader at undersøge, hvorvidt der opholder sig andre på den modsatte side af bakken, forinden han placerer en raket på vejen og affyrer denne liggende. Sammenholdt med 'fyrværkeri-dommen' er der i 'nytårsraketten' tale om lovligt fyrværkeri. Dernæst er det i 'nytårsraketten' tiltalte selv, der køber og affyrer raketten, hvorfor det må betragtes som oplagt, at det er tiltalte, der dømmes for uagtsomt manddrab, eftersom han handler uagtsomt i direkte tilknytning til ulykken. I 'fyrværkeri-dommen' er det en sælger, der holdes ansvarlig for de indtrådte følger. Det må derfor antages, at det faktum at der i 'fyrværkeri-dommen' er tale om farligt og ulovligt fyrværkeri, kan have betydning for, at sælger kunne holdes ansvarlig på trods af, at han ikke har haft direkte tilknytning til ulykken.

4.2.1 Konsekvenser

Som det netop er konstateret, medfører 'fyrværkeri-dommen', at det er muligt at straffpålægge en sælger for senere indtrådte følger. På baggrund heraf findes det væsentligt at klargøre, hvilke

konsekvenser dette kan få for fremtidig retspraksis. Hvis scenariet overføres til et tilfælde, hvor en pusher sælger euforiserende stoffer til en køber, hvorefter denne tager en overdosis og dør heraf, vil den netop fastlagte retspraksis i 'fyrværkeri-dommen' dermed bevirke, at pusheren kan dømmes for køberens overdosis? Samme scenarie kan opstilles, hvor pusheren i stedet sælger til en køber, som efterfølgende uddeler de euforiserende stoffer til sine venner. En af disse venner tager en overdosis og dør heraf. Vil pusheren da kunne ifalde ansvar efter straffelovens § 241?

Der er i det opstillede scenarie tale om euforiserende stoffer, hvilket efter dansk ret udgør ulovligt narkotika.⁸⁸ Scenariet og 'fyrværkeri-dommen' omhandler således begge ulovlige og farlige midler. Dernæst behandler 'fyrværkeri-dommen' såvel som det opstillede scenarie salg af ulovlige midler, og der er således ingen tvivl om, at der skal strafpålægges i denne forbindelse. Spørgsmålet bliver imidlertid, hvem der skal straffes, og hvad de skal straffes for.

Ud fra 'fyrværkeri-dommens' skabte retspraksis er det sælger, der holdes ansvarlig for købernes handlinger, såfremt der er tale om handel med ulovlige midler - dette uanset sælgers indblanding i købernes foretagender. Det kan i denne forbindelse diskuteres, hvorvidt det kun er sælger, der bør holdes ansvarlig. Dette gælder specielt i tilfælde, hvor der har været et mellemlid involveret. I 'fyrværkeri-dommens' episode 1 har der været et mellemlid involveret, men dette mellemlid stilles ikke strafferetligt til ansvar for de indtrådte følger. Når et mellemlid har overdraget det ulovlige middel – her enten i form af ulovligt fyrværkeri eller narkotika – forekommer det naturligt at stille spørgsmålstegn ved, hvorfor ikke også dette mellemlid skal stilles til ansvar for de indtrådte følger.

Det er endvidere interessant at se nærmere på, hvorfor der i 'fyrværkeri-dommen' rejses tiltale efter straffelovens § 241 og ikke blot for salget efter fyrværkeriloven. Det samme vil gøre sig gældende i det opstillede scenarie, hvor der, på samme måde som i 'fyrværkeri-dommen', er særlovgivning, der strafpålægger salg af euforiserende stoffer. Et væsentligt moment i denne forbindelse må være, at der i 'fyrværkeri-dommen' lægges afgørende vægt på, at der er tale om salg af farligt og ulovligt fyrværkeri. Heraf antages, at såfremt der er tale om ulovlige midler, da strækkes en sælgers ansvar videre, idet han vurderes at handle uagtsomt allerede ved salget, hvorfor han bør ifalde ansvar for senere indtrådte begivenheder. På den måde findes det ikke,

⁸⁸ Bekendtgørelse nr. 557 af 2011-05-31, "Bekendtgørelse om euforiserende stoffer"

efter retspraksis, at være tilstrækkeligt at dømme efter særlovgivningen, idet denne ikke straffer for senere indtrådte følger, men alene for det foretagne salg.

4.2.2 Hvor går grænsen?

Tiltalte holdes i 'fyrværkeri-dommen' ansvarlig for uagtsomt manddrab, jf. straffelovens § 241, da det vurderes, at tiltalte vidste eller burde vide, at sådanne fatale følger kunne indtræde. I 'fastelavns-dommen' frikendes den tiltalte derimod for erstatningsansvar. Dette begrundes med, at det ikke vurderes, at tiltalte kunne indse, at skaderne ville indtræde. Begge domme omhandler køb og salg af ulovligt fyrværkeri. Som følge heraf er det interessant, hvorfor det i det ene tilfælde bør være påregneligt, at affyring som følge af salg af krysantembomber ville medføre dødsfald, hvorimod skaderne ved salg og dernæst affyring af kanonslag ikke vurderes at være påregnelige for sælger.

Et andet tilfælde, hvor påregneligheden vurderes at være indlysende for tiltalte, er i 'russisk roulette-dommen', hvor byretten anfører, at der var en "åbenbar risiko" for den indtrådte følge. Dommen afsiges med dissens i byret og højesteret, idet enkelte af dommerne var af den overbevisning, at en så usandsynlig og fjernliggende følge ikke kunne forventes, samt at afdøde selv foretog den skadegørende handling.

Det ses således i 'fyrværkeri-dommen' og 'russisk roulette-dommen', at de tiltalte holdes ansvarlige for de afdødes handlinger, og der bliver i begge domme lagt vægt på, at de tiltalte burde have indset farligheden ved deres handling. Men bør gerningsmanden kunne indse dette? Er det indlysende, at, hvis en person overrækker en revolver, da vil modtageren affyre denne mod sig selv? På samme måde er det da indlysende, at hvis en person sælger krysantembomber, da vil køberne heraf affyre disse med hovederne placeret inde over bomberøret? Ifølge retsteorien begrundes det ikke ansvarsfrihed at gerningsmanden ikke kan forudsige det efterfølgende hændelsesforløb, som leder op til den skete skade, jf. afsnit 2.6. Retsteorien muliggør således strafansvar på trods af, at de indtrådte følger ikke er direkte forudsigelige.

Der skal herefter lægges fokus på de i dommene anvendte elementer. Hovedelementerne er krysantembomber og en revolver, og der er således tale om farlige og ulovlige genstande. Heraf må udledes, at retspraksis anser det for væsentligt i vurderingen af påregneligheden, at der har været ulovlige genstande involveret i scenarierne. Imidlertid må det påpeges, at der i 'fastelavns-dommen' er tale om affyring af kanonslag, hvilke ligeledes betragtes som ulovlig

fyrværkeri. Alligevel frikendes den tiltalte sælger for ansvar. På den baggrund kan konstateres, at i de tilfælde, hvor der er farlige og ulovlige genstande involveret, ses en tendens til domfældelse i strafferetten, og dette betragtes som en afgørende faktor i domsafsigelsen. Hvis der derimod er tale om erstatningssager, da betragtes genstandenes ulovlighed ikke som en væsentlig afgørende faktor.

4.3 Egen skyld

Feilberg Jørgensen anfører, at, hvorvidt en tiltalt domfældes, samt hvor hårdt denne dømmes, afhænger af ofrets udviste egen skyld. Yderligere fremgår det, at såfremt forurettede og tiltaltes bidrag til hændelsesforløbet i samme omfang har medvirket til følgenes indtræden, da vil der være tendens til, at tiltalte domfældes, jf. afsnit 2.7. I 'fyrværkeri-dommen' påpeger byretten, at tiltalte, ved overdragelsen af krysantembomberne, har udvist en sådan grad af uagtsomhed, at de afdødes egen skyld ikke findes at have betydning for domsafsigelsen. Retten lægger således alene vægt på tiltaltes handling og understøtter dermed ikke Feilberg Jørgensens teori om, at ofrets og tiltaltes handlinger bør tillægges lige vægt. Feilberg Jørgensen anfører imidlertid også, at i tilfælde, hvor afdødes adfærd har været den dominerende eller eneste årsag til følgen, da vil tiltalte skulle frifindes, jf. afsnit 2.7. Retten har i 'fyrværkeri-dommen' vurderet, at tiltalte skulle idømmes uden at hense til ofrenes udviste egen skyld. Spørgsmålet bliver herefter, hvorfor egen skyld ikke er blevet tillagt vægt i 'fyrværkeri-dommen', samt hvorvidt den kunne have resulteret i et anderledes udfald, såfremt egen skyld var blevet diskuteret ved domsafsigelsen?

4.3.1 Ulovligt fyrværkeri

Retten fastslår i 'fuseren', at det er muligt for sælger at gøres ansvarlig for skader indtrådt grundet ulovligt fyrværkeri - dog under forudsætning af, at køberen handler hensigtsmæssigt i antændelsesøjeblikket eller ikke har indflydelse på skadens opståen. Retten finder det afgørende, at forurettede har udvist en sådan egen skyld, idet han vidste, at der var tale om ulovligt fyrværkeri, samt at affyring heraf er forbundet med visse risici, hvorfor de tiltalte frifindes.

Af 'fuseren' kan det således udledes, at egen skyld tillægges vægt, såfremt omfanget heraf betragtes som væsentligt i forhold til de indtrådte følger. Men hvordan kan 'fyrværkeri-dommen' og 'fuseren', der har væsentlige identiske træk, dømmes så forskelligt? Har omfanget af de indtrådte skader betydning for domsafsigelsen? Og har fyrværkeriets farlighed betydning?

For det første vedrører 'fuseren' et erstatningsspørgsmål, hvorimod 'fyrværkeri-dommen' vedrører en straffesag. For det andet pådrager skadelidte i 'fuseren' sig lettere skader, hvorimod de forurettede i 'fyrværkeri-dommen' blandt andet afgår ved døden. Konsekvenserne af affyringen ses således at være mere alvorlige i 'fyrværkeri-dommen'. Da tiltalte i 'fuseren' frikendes for erstatningsansvar, og tiltalte i 'fyrværkeri-dommen' idømmes ansvar efter straffelovens § 241, kan det antages, at omfanget af skaderne kan have en væsentlig betydning for domsafsigelsen. Der er i dommene tale om affyring af fyrværkeri, henholdsvis krysantemumbomber og kanonslag, hvilke begge betragtes som ulovligt fyrværkeri. Det må heraf antages, at begge typer betragtes som værende farlige, og at affyring heraf kan indebære alvorlige risici. Idet begge fyrværkerityper anses som værende farlige og risikofyldte, er det uden betydning, hvorvidt det ene type ulovlige fyrværkeri eventuelt kan være farligere end det anden. Det fremgår ej heller af dommene, at der kommenteres nærmere herpå. Det kan heraf konstateres, at fyrværkeriets farlighed har betydning for domsafsigelsen, hvilket begrundes i fyrværkeriets ulovlighed. Det er imidlertid ikke dét, der udgør forskellen på domsafsigelsen i 'fuseren' og 'fyrværkeri-dommen'. Forskellen heri må med al sandsynlighed lægges i affyringernes konsekvenser.

4.3.2 Farlighed

Det demonstreres i retspraksis, at egen skyld sagtens kan få afgørende indflydelse på domsafsigelsen på trods af, at dette ikke er tilfældet i 'fyrværkeri-dommen'. Som eksempel herpå foreligger 'præstø-dommen', hvori tiltalte frikendes for uagtsomt manddrab, idet der vurderes at være udvist en tilstrækkelig egen skyld fra afdøde. Retten begrunder blandt andet frifindelsen med, at tiltalte ikke bør holdes ansvarlig for den af afdødes udviste grove uagtsomhed i forbindelse med ulykken. Det kan derfor udledes heraf, at hvis den forurettede handler med en sådan uagtsomhed, at det får afgørende betydning for udfaldet af hændelsen, da skal tiltalte frifindes efter retspraksis, hvilket stemmer overens med Feilberg Jørgensen teori, jf. afsnit 2.7. Alligevel ses det i 'fyrværkeri-dommen', at de afdødes udviste egen skyld på ulykkestidspunktet ikke har indflydelse på, hvorvidt tiltalte holdes ansvarlig for uagtsomt

manddrab. I forlængelse heraf er det relevant at stille undren over, hvad der medfører, at det ikke anses for relevant at tillægge de afdødes udviste egen skyld betydning for domsafsigelsen i 'fyrværkeri-dommen', idet der i 'præstø-dommen' er retspraksis på, at udvist egen skyld sagtens kan tillægges afgørende betydning.

I 'fyrværkeri-dommen' strafpålægges den blotte overdragelse af ulovligt og farligt fyrværkeri. Der lægges i dommen stor vægt på, at fyrværkeriet er farligt og samtidig også ulovligt. Den indlysende fare ved tiltaltes salg er derfor afgørende for domsafsigelsen. Det er imidlertid relevant at se nærmere på, hvorvidt farligheden dermed fremstår mere åbenlys i 'fyrværkeri-dommen' end i 'præstø-dommen'. Skal en sejltur i en dragebåd, på en dag hvor vejrforholdene ikke er optimale, samt hvor der ikke er foretaget tilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger, anses for værende mindre farlig end et salg af ulovlige krysantembomber?

En væsentlig faktor, som adskiller 'præstø-dommen' og 'fyrværkeri-dommen' fra hinanden, er, at der i 'fyrværkeri-dommen' handles med ulovligt fyrværkeri, hvorimod der i 'præstø-dommen' er tale om overtrædelse af sikkerhedsforanstaltninger. Det kan heraf udledes, at det i retspraksis får stor betydning for egen skylds-vurderingen, at der er tale om en ulovlig handling. Endvidere kan det også antages, at domstolene i 'fyrværkeri-dommen' anser det for farligere at sælge ulovligt fyrværkeri, herunder krysantembomber, end at sejle ud i en dragebåd uden at iagttage de væsentlige forhold hertil. Det indlysende færemoment fremstår derfor tydeligere i 'fyrværkeri-dommen' end i 'præstø-dommen'.

4.3.3 Egen skylds-vurderingen

Som ovenfor anført antages det at domstolene, med 'fyrværkeri-dommen', har fastslået at det er farligere at sælge ulovligt fyrværkeri end det er at sejle ud i en dragebåd under ringe sikkerhedsforanstaltninger. I forbindelse hermed kan opstå en undren over, hvordan færemomentet fremstår som mere indlysende i 'fyrværkeri-dommen', når det er selve salget, som strafpålægges. Betyder dette, at domstolene anser det for indlysende, at en sælger af krystantembomber bør indse, at køberne heraf vil affyre det ulovlige fyrværkeri på en uhensigtsmæssig måde? I 'præstø-dommen' frikendes tiltalte, idet der forelægger væsentlig udvist egen skyld fra afdøde. Denne udviste egen skyld medførte at retten vurderede, at dette ikke burde være tiltaltes ansvar. Modsat bliver det i 'fyrværkeri-dommen' vurderet, at sælger burde have indset farligheden ved hans handling og at han derfor skal holdes ansvarlig for ulykken. På trods af at 'fyrværkeri-dommen' og 'præstø-dommen' er meget forskellige, er disse

ovenstående vurderinger alligvel relevante at fremdrage, idet de er medvirkende til at skabe en bedre forståelse af 'fyrværkeri-dommen' især, og på den måde nå frem til en senere konklusion.

Et yderligere eksempel på egen skyld ses i 'russisk roulette-dommen', hvor afdøde selv affyrer revolveren, der afgiver det dødelige skud. Tiltalte kendes skyldig i uagtsomt manddrab ved at have overdraget revolveren til afdøde, idet tiltalte burde have indset, at afdøde ville affyre revolveren. Som det ses i afsnit 3.4, afsiges dommen med dissens, idet ikke alle dommere var af den overbevisning, at tiltalte skulle stå til ansvar for afdødes handling. Heraf kan udledes, at nogle af dommerne dermed mente, at afdødes udviste egen skyld samt accept af risiko for, at døden ville indtræde, skulle vægte højere end tiltaltes udviste uagtsomhed. Ses dette i henseende til 'fyrværkeri-dommen' forekommer det, at de afdødes udviste egen skyld ingen væsentlig indflydelse får på domsafsigelsen. Dette på trods af at de køber og affyrer krysantemumbomberne velvidende, at de er farlige og ulovlige. Begge domme involverer dermed ulovlige elementer, i form af en revolver og krysantemumbomber, og i begge tilfælde dømmes de tiltalte skyldige i uagtsomt manddrab.

Det interessante er herefter, at der i 'fyrværkeri-dommen' er tale om senere indtrådte skader, blandt andet med involverede mellemlid, hvorfor døden ikke er indtrådt som en direkte konsekvens af salget. Heraf kan undres, hvorfor de afdødes betydelige udviste egen skyld i 'russisk roulette-dommen' og 'fyrværkeri-dommen' ikke tillægges større betydning, når der i begge tilfælde er tale om, at affyringen af henholdsvis krysantemumbomberne og revolveren er den afgørende faktor.

I henseende til den udviste egen skyld i 'russisk roulette-dommen' og 'fyrværkeri-dommen' ses også 'heroinindsprøjtningen', hvor afdøde selv opfordrer tiltalte til at injektare heroinen. Afdøde er velvidende om, at heroin er ulovligt og kan være farligt, men han har selv et ønske om, at dette skal injekteres i ham. Alle tre domme lægger vægt på, at de tiltalte burde have indset de risici, som deres handling medførte, samt hvilket udfald handlingen muliggjorde. Fælles for dommene er også, at der ikke lægges væsentlig vægt på de afdødes egen skyld. Forskellen på 'russisk roulette-dommen' og 'fyrværkeri-dommen' modsat 'heroinindsprøjtningen' er imidlertid, at tiltaltes handling i 'heroinindsprøjtningen' forekommer som den direkte årsag til, at afdøde afgår ved døden, hvorimod tiltaltes handling i 'russisk roulette-dommen' og 'fyrværkeri-dommen' kan betragtes som foregående og subsidiære årsager til de indtrådte følger.

På baggrund af 'heroinindsprøjtningen', 'russisk roulette-dommen' og 'fyrværkeri-dommen' kan udledes, at egen skyld, i overensstemmelse med Feilberg Jørgensens teori, ikke altid tillægges betydning ved domsafsigelse jf. afsnit 2.7. Feilberg Jørgensen tilføjer dog, at hvis der er udvist en sådan egen skyld fra afdøde, at denne er selvstændig årsag til ulykken, da skal tiltalte frifindes. I 'russisk roulette-dommen' og 'fyrværkeri-dommen' indtræder de indtrådte følger alene på baggrund af de afdødes handlinger. Såfremt de afdøde ikke havde affyret henholdsvis revolveren og krysantembomberne, da ville følgerne ikke være indtrådt. Idet følgerne således ikke ville indtræde foruden de afdødes handlinger, da må disse også være at anse som årsager til ulykken.

4.3.4 Årsager

I 'fyrværkeri-dommen' og 'russisk roulette-dommen' er der tale om affyringer, hvor de afdøde selv foretager den afgørende handling - nemlig at trykke på aftrækkeren samt at antænde luntten. Da der således ikke er andre momenter inde over selve affyringen, da må de afdødes handlinger således betragtes som værende selvstændige årsager til ulykkerne, hvorfor de tiltalte, jf. Feilberg Jørgensens teori, bør frifindes for uagtsomt manddrab. På den baggrund kan der stilles en undren over, hvorfor de tiltalte alligevel idømmes straf for uagtsomt manddrab, når det netop kan konstateres, at de tiltalte ikke er den direkte årsag til, at døden indtræder. I modsætning til 'russisk roulette-dommen' og 'fyrværkeri-dommen' er det i 'heroinindsprøjtningen' den tiltalte selv, der injekterer heroinen i afdøde, og således tiltalte der foretager den afgørende handling. Tiltalte må derfor være at betragte som den selvstændige årsag til følgen. På den baggrund er der ingen tvivl om, at tiltalte i 'heroinindsprøjtningen' skulle dømmes for uagtsomt manddrab.

4.3.5 Konsekvenser

Det kan af ovenstående udledes, at det ikke er i alle tilfælde, at egen skyld tillægges væsentlig betydning ved domsafsigelse. Dette kan søges begrundet i, at der i domme involverende ulovlige elementer, som for eksempel krysantembomber, revolvere eller heroin, ses en tendens til, at det ulovlige og farlige element overtrumfer de afdødes udviste egen skyld. Henses der til ovenstående scenarie i afsnit 4.2.1, hvor en pusher sælger euforiserende stoffer til en køber, som efterfølgende tager en overdosis og afgang ved døden heraf, bør egen skyld da kunne tillægges nogen betydning? Følges den med 'fyrværkeri-dommen' skabte retspraksis, da vil

udvist egen skyld fra afdøde ikke få betydning for, hvorvidt pusheren kan dømmes for uagtsomt manddrab, idet der er tale om salg af et ulovligt og farligt element.

Modsat kan det antages, at såfremt en situation udspiller sig, hvori en person overdrager et lovligt element, for eksempel en 6 cm lang hobbykniv, til en modtager, der efterfølgende afgår ved døden på grund af u hensigtsmæssig omgang med dette, da vil egen skyld spille en afgørende rolle. Ifølge den i 'fyrværkeri-dommen' skabte retspraksis vil overdrageren ikke kunne pålægges ansvar for den indtrådte død, på baggrund af den udviste egen skyld. Dette begrundes i, at der ikke vil bestå en ulovlig handling fra overdrageren, samt at der ikke vil være et ulovligt element til at overskygge den udviste egen skyld.

Det kan således konstateres, at anvendelsen af ulovlige og farlige elementer vil have væsentlig betydning for egen skylds-vurderingen i fremtidige domsafsigelser.

4.3.6 Accept af risiko

Som det fremgår af ovenstående afhænger egen skylds-vurderingen af den konkrete situation. Det er i forlængelse heraf væsentligt også at belyse, hvorvidt forurettedes accept af risiko tillægges betydning ved domsafsigelse. Til dette anfører Feilberg Jørgensen, jf. afsnit 2.7, at ofrets accept af risiko anses for værende uden betydning i strafferetlig henseende. Det kan af retsteorien derfor konstateres, at det faktum at de afdøde i henholdsvis 'fyrværkeri-dommen', 'russisk roulette-dommen' og 'heroinindsprøjtningen' har accepteret risikoen ved farligheden af deres handlinger, ikke skal tillægges nogen betydning ved domsafsigelsen. Der kan imidlertid stilles undren over, hvorfor dette ikke tillægges nogen betydning i straffesager, idet de afdødes egen skyld og accept af risiko uden tvivl er af stor betydning for deres ageren i den pågældende situation og derved af væsentlig betydning for situationens udfald. Grunden til at accept af risiko ikke tillægges stor vægt i straffesager, kan formentlig antages at være begrundet i de alvorlige følger, som straffesager kan indebære, hvorfor det ikke skal være muligt for en tiltalt at frasige sig ansvar på grund af de forurettedes egne handlinger.

4.4 Uagtsomhed i 'fyrværkeri-dommen'

Som anført i ovenstående afsnit angår 'fyrværkeri-dommen' en sælger der gøres ansvarlig for uagtsomt manddrab for senere indtrådte følger, og er således et eksempel på straffelovens § 241's anvendelse i nyere retspraksis.

Spørgsmålet er herefter, hvad der i dag skal til for at ifalde ansvar efter straffelovens § 241?

For at ifalde ansvar efter straffelovens § 241 kræves, at det subjektive og objektive gerningsmoment skal være realiseret. Tiltalte skal have forvoldt en andens død samt foretaget en uagtsom overtrædelse af bestemmelsen, jf. afsnit 2.2. Henføres dette til 'fyrværkeri-dommen' fremgår det objektive gerningsmoment af, at sælgeren forvolder købernes død ved at sælge de ulovlige krysantembomber. Det subjektive gerningsmoment består i, at salget karakteriseres som en uagtsom handling. Disse knytter sig dermed til hinanden ved, at det uagtsomme salg endvidere er et led i det objektive gerningsmoment, og det er dermed at betragte som det objektive såvel som det subjektive gerningsmoment. Spørgsmålet bliver imidlertid, hvorvidt det uagtsomme salg kan karakteriseres som at have forvoldt den indtrufne død.

Domstolene fastslår ved domsafsigelsen efter straffelovens § 241 i 'fyrværkeri-dommen', at salget skal betragtes som en afgørende faktor for de indtrufne følger. Heraf må udledes, at de anser salget som værende den forvoldende faktor til den indtrufne død. Det må imidlertid påpeges, at dommen ikke udelukkende kan ses fra én vinkel. Dommen lægger op til en undren over, hvorfor mellemeleddet i episode 1 ikke tiltales for straffelovens § 241 og dermed medinddrages i dommens vurdering. Endvidere kan undres over, hvorfor egen skyld ikke tillægges nogen betydning ved domsafsigelsen.

Tiltaltes salg af fyrværkeriet udgør en uagtsom faktor, idet krysantembomber betegnes som ulovligt fyrværkeri. Det er imidlertid ikke alene salg af ulovligt fyrværkeri, der udgør en ulovlig handling, men også de afdødes handlinger, i form af køb og affyring af krysantembomberne, er ulovligt, jf. fyrværkeriloven § 2, stk. 1. Eftersom de afdødes handlinger ligeså er ulovlige, må disse også, ud fra domstolenes anførte, være at betragte som uagtsomme. Da det ikke kun er sælger/tiltalte, som har foretaget en uagtsom og ulovlig handling, kan der stilles undren over, hvorfor det ikke tillægges betydning ved domsafsigelsen, at de afdøde udviser en egen skyld, der har så afgørende betydning for de indtrådte følger? Tiltaltes salg af krysantembomber udgør en ulovlig handling og den anses for at udgøre en tilstrækkelig farlig handling i sig selv.

Disse momenter medvirker til spørgsmålet om, hvorfor det ved domsafsigelsen ikke tillægges betydning, at de afdøde ligeledes handlede uagtsomt og medvirkede til den ulovlige handling.

I 'fyrværkeri-dommen' medtager domstolene ikke ovenstående betragtninger ved domsafsigelsen, men disse findes relevante at inddrage for at belyse afhandlingens problemstilling. På trods af at 'fyrværkeri-dommen' ikke er en højesteretsdom, og dermed ikke vurderes at være en dom af principiel betydning, har dommen alligevel skabt retspraksis for, at ovenstående betragtninger ikke bør have afgørende betydning for fremtidig retspraksis.

Kapitel 5

Konklusion

Afhandlingen har til formål at afklare, hvorvidt 'fyrværkeri-dommen' anvender en udvidelse af straffelovens § 241's uagtsomhedsbegreb, og i den forbindelse undersøge væsentlige spørgsmål, som er opstået qua diskussion af teori og retspraksis.

Afhandlingen behandler retsteorien vedrørende straffelovens § 241 og dennes anvendelse af uagtsomhedsbegrebet. Det kan herefter konkluderes, at der ikke er en fast definition på, hvornår en handling betragtes som værende uagtsom, idet uagtsomhedsbegrebet ikke er konkret defineret.

Dernæst hersker der i retsteorien uenighed omkring, hvor langt uagtsomhedsbegrebet i straffelovens § 241 kan strækkes. Dog ses det, at flertallet af retsteoretikerne anser domsafsigelse i overensstemmelse med 'fyrværkeri-dommen' som mulig. På trods af at det i retsteorien er set muliggjort at dømme en person som ikke har direkte tilknytning til de indtrådte følger, er det ikke tidligere set anvendt i retspraksis. Afhandlingen belyser tidligere strafferetsretspraksis og demonstrerer, at for at ifalde straf for uagtsomt manddrab, skal tiltalte have handlet i direkte tilknytning til de indtrådte følger. I de to anvendte erstatningssager er det væsentliggjort, at personer uden direkte tilknytning til de indtrådte skader ikke vurderes at være ansvarlige, idet de indtrådte skader ikke anses som påregnelige. 'Fyrværkeri-dommen' har imidlertid ikke denne direkte tilknytning mellem tiltaltes handling og de indtrådte følger og det kan på baggrund heraf konkluderes, at der med 'fyrværkeri-dommen' derfor er skabt en ændret retspraksis for straffesager.

Det kan yderligere konkluderes, at det i retspraksis har betydning for domsafsigelsen, hvis der i handlingsforløbet indgår ulovlige elementer. En involvering af et ulovligt element medfører, på baggrund af dets farlighed, et skærpet uagtsomhedansvar i straffesager. Dette betyder, at domstolene er tilbøjelige til at betragte det ulovlige og farlige element som det dominerende element i vurderingen af tiltaltes skyld.

Endvidere kan det konkluderes, at egen skyld, som udgangspunkt, ligeledes skal tillægges betydning ved domsafsigelsen, såfremt denne har været selvstændig årsag til ulykken. Egen

skyld tillægges imidlertid ikke nogen vægt i 'fyrværkeri-dommen' på trods af, at det konstateres, at køberne udviser betydelig egen skyld i forbindelse med affyringerne. Undladelsen af at tillægge egen skyld betydning i 'fyrværkeri-dommen' må søges begrundet i, at der i forløbet indgår krysantembomber, hvorfor det slutteligt kan konkluderes, at det ulovlige og farlige element overtrumfer den udviste egen skyld.

På baggrund af ovenstående må 'fyrværkeri-dommen' konkluderes at være en udvidelse af straffelovens § 241's uagtsomhedsbegreb i praksis. Som konsekvens heraf vil det i fremtidig retspraksis være muligt, efter straffelovens § 241, at straffpålægge en sælger, som ikke har direkte tilknytning til de indtrådte følger. Idet 'fyrværkeri-dommen' således angiver en ny tilgang til anvendelsen af straffelovens § 241, kan det derfor konkluderes, at denne kan få betydning for fremtidig retspraksis.

Litteraturliste

Bøger:

Andenæs, Johs.: *"Almindelig strafferett"*, 5. udgave, 2004, Universitetsforlaget A/S.

Blume, Peter: *"Retssystemet og juridisk metode"*, 3. Udgave, 2016, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Goos, Carl: *"Den danske Strafferets almindelige Del, Om Forbrydelsen"*, 1878, Gyldendal

Greve, Vagn / Vestergaard, Jørn: *"Strafansvar"*, 4. Reviderede udgave, 2002, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Holst, Nicolaj Sivan: *"Strafbar passivitet"*, 1. Udgave, 2015, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Hurwitz, Stephan: *"Den danske Kriminalret – almindelig del"*, 4. Reviderede udgave ved Waaben/Knud, 1971, G.E.C Gads Forlag.

Krabbe, Oluf H.: *"Borgerlig straffelov af 15. april 1930"*, 3. udgave 1941, G.E.C. Gads Forlag, København

Krabbe, Oluf H.: *"Borgerlig straffelov"*, 4. udgave, 1947, G.E.C. Gads Forlag, København

Kruse, Sysette Vinding: *"Erhvervslivets kriminalitet – studier i det objektive strafansvar"*, 1. Udgave, 1983, G.E.C Gads Forlag.

Nielsen, Gorm Toftegaard: *"Strafferet I – ansvaret"*, 4. Udgave, 2013, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Waaben, Knud: *"Strafferettens almindelige del – ansvarslæren"*, 6. Reviderede udgave ved Langsted/Lars Bo, 2015, Karnov Group Denmark A/S.

Artikler:

Jørgensen, Jens Feilberg: *Nogle årsagsproblemer indenfor strafferetten"*, 1972, NTFK 1972.264

Ross, Alf: *"Om kriminel uagtsomhed"*, 1978, NTFK 1978.69

Love:

- Lov nr. 1052 af 2016-07-04, ”*Straffeloven*”.
- Lovbekendtgørelse nr. 363 af 2013-04-09, ”*Bekendtgørelse af lov om fyrværkeri og andre pyrotekniske artikler*”
- Lovbekendtgørelse nr. 1005 af 2010-10-22, ”*Bekendtgørelse af lov om våben og eksplosivstoffer*”
- Bekendtgørelse nr. 557 af 2011-05-31, ”*Bekendtgørelse om euforiserende stoffer*”.

Betænkninger:

- ”*Betænkning afgiven af Kommissionen nedsat til at foretage et gennemsyn af den almindelige borgerlige straffelovgivning*”, Kommissionen, København, 1912.
- ”*Udkast til Almindelig borgerlig Straffelov*”, Straffelovskommissionen, København, 1917
- Nr. 1099/1987: ”*Straffelovrådets betænkning om strafferammer og prøveløsladelse, Delbetænkning I om sanktionsspørgsmål*”, Straffelovrådet, København, 1987.

Domme:

- UfR 1952.699 VL, ’*fastelavns-dommen*’.
- UfR 1997.1414 VL, ’*Heroinindsprøjtningen*’.
- UfR 1998.427 HR, ’*Russisk Roulette-dommen*’.
- UfR 2006.2510/2 ØL, ’*Nytårsraketten*’.
- UfR 2014.687 ØL, ’*Præstø-dommen*’.
- UfR 2016.3839 VL, ’*fyrværkeri-dommen*’.

- TfK 2000.462, ’*Narkoselægen*’.
- TfK 2016.1224, ’*Hjemmesygeplejersken*’.

- FED2008.76, ’*Fuseren*’.